

“Hoe kunnen ervaringen uit het verleden bij de bouw van maatlat duurzame veehouderij stallen ervoor zorgen dat het bij nieuw te bouwen stallen een potentieel succes wordt?”

Kansen en bedreigingen van de maatlat duurzame veehouderij

Naam: Henry Heebing
Opleiding: Agrarisch ondernemerschap DV
Betreft: Afstudeerwerkstuk
Datum: 19-06-2017
Afstudeerdocent: Dhr. E. Hassink

FLYNTH
adviseurs • accountants

Titelpagina

Fiscale mogelijkheden en welzijnseisen bepalen voor de toekomst.

Maatlat duurzame veehouderij

Gegevens auteur

Auteur : Henry Heebing
Adres : Deelhorstweg 3
7037CR CR Beek
Telefoonnummer : 0650513107
E-mailadres : 3020802@aeres.nl

Gegevens opdrachtgever

Bedrijf : Flynth
Adres : Koopmanslaan 6
7005 BK Doetinchem
Naam stagebegeleider : dhr. J.A.H. Kloos
E-mailadres : roy.kloos@flynth.nl

Gegevens onderwijsinstelling

Naam : CAH Vilentum
Adresgegevens : De Drieslag 4
8251 JZ Dronten
Naam afstudeerbegeleider : dhr. E. Hassink
E-mailadres : e.hassink@aeres.nl

Bachelor afstudeerwerkstuk-vooronderzoek Agrarisch ondernemerschap

Doetinchem

Voorwoord

Voor u ligt het afstudeerwerkstuk in het kader van mijn opleiding agrarisch ondernemerschap en tevens van mijn half jaar durende stage- en afstudeerperiode bij Flynth accountants- en adviesbureau te Doetinchem. Dit afstudeerwerkstuk is geschreven in opdracht van Flynth.

Ondanks de kennis die ik heb opgedaan tijdens mijn voorgaande stageplekken, vooropleiding en huidige opleiding was het uitvoeren van dit werkstuk een grote uitdaging. De turbulentie rondom de huidige wetgevingen/eisen heeft de vraag vanuit Flynth doen ontstaan. Daarnaast zijn wij op het “thuisbedrijf” onlangs ook de procedure gestart voor de bouw van een maatlat duurzame veehouderij stal. Mede door deze actuele ontwikkelingen is mijn interesse en enthousiasme gegroeid om de mogelijkheden te onderzoeken alsmede de financiële effecten hiervan. Deze periode is voor mij leerzaam geweest waarbij ik de tijdens mijn studie opgedane competenties heb kunnen verbeteren. Dit betreft bovenal de competenties onderzoeken, zelfsturen, organiseren en samenwerken. Tijdens deze periode heb ik mijn enthousiasme en inzet voor het vak kunnen laten blijken en bovendien mijn initiatief kunnen tonen. De kennis die ik tijdens dit onderzoek heb verworven hoop ik deels toe te kunnen passen bij mijn toekomstige baan en thuisbedrijf.

In het algemeen wil ik Flynth accountant- en adviesbureau tot nu toe bedanken voor de openheid en het beschikbaar stellen van de fijne werkplek. In het bijzonder wil ik een aantal personen bedanken. Ten eerste wil ik dhr. J.A.H. Kloos bedanken bij de opstart van het onderzoek, de waardevolle begeleiding en de feedback die mij is aangeboden bij het opstellen van dit werkstuk. Ten tweede wil ik de heer G. Bruns bedanken voor de tijd, enthousiasme en hulp die ik heb gekregen bij het uitwerken van de berekeningen en informatie omtrent dit onderwerp. De heer Bruns is als specialist op het gebied van dit onderwerp van grote waarde geweest. Ten slotte wil ik dhr. E. Hassink en dhr. J. van Diepen bedanken voor de begeleiding vanuit de onderwijsinstelling met name bij het formuleren van de hoofd- en deelvragen en het afbakenen van de opdracht en de ontwikkeling in verschillende competenties.

Ten slotte wens ik u veel leesplezier.

Henry Heebing

Doetinchem, juni 2017

Inhoud

Samenvatting.....	5
Summary	6
1. Inleiding	7
1.1 Brede kader.....	7
1.1.1 Onderwerp.....	7
1.1.2 Aanleiding en ontwikkelingen.....	8
1.1.3 Relevantie	8
1.2 Theoretisch kader en handelingsproblemen	9
1.2.1 Wat bekend en onbekend is over het onderwerp	9
1.2.2 Bewegingen en trends binnen de landbouw ten aanzien van energie en klimaat	10
1.2.3 Monitoring integraal duurzame stallen	12
1.2.4 Eerder onderzoek in de vorm van een enquête	14
1.2.5 MIA/VAMIL	15
1.2.6 Afbakening	16
1.3 Hoofdvraag en deelvragen	17
1.4 Doelstelling.....	18
2. Aanpak	19
3. Resultaten	21
3.1 In welk jaar de stal voorlopig gecertificeerd is.....	21
3.2 Aantal dierplaatsen	23
3.3 Rol adviseurs/certificeringsbedrijf	25
4. Discussie	27
4.1 Vooronderzoek	27
4.2 Discussie resultaten	28
5. Conclusie en aanbevelingen	29
5.1 Beantwoording deelvragen	29
5.2 Beantwoording hoofdvraag	30
5.3 Conclusie	31
5.4 Aanbevelingen.....	32
Bibliografie	33
Bijlage 1: Indirect ontstaan van MDV	35
Bijlage 2 Resultaten enquête.....	37
Bijlage 3 Significantie	40
Bijlage 4 Gesprek met de heer Bruins	41

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over het concept maatlat duurzame veehouderij. Maatlat duurzame veehouderij is een concept dat eisen stelt op allerlei gebieden bij de bouw van een veestal. Dit bestaat sinds 2007 en is de afgelopen jaren veel toegepast door veehouders die een nieuwe stal hebben gebouwd. Stichting milieu keur is de overkoepelende organisatie van dit concept. Als er wordt voldoen aan de gestelde criteria van een maatlat duurzame veehouderij stal mag er gebruikt worden gemaakt van de fiscale voordelen. Dit is de MIA, milieu investeringsaftrek en de VAMIL, willekeurige afschrijving milieu-investeringen.

De hoofdvraag van het onderzoek is: *“Hoe kunnen ervaringen uit het verleden bij de bouw van maatlat duurzame veehouderij stallen ervoor zorgen dat het bij nieuw te bouwen stallen een potentieel succes wordt?”*.

Veehouders die nu voor de keuze staan of er ook een maatlat duurzame veehouderij stal gebouwd gaat worden willen graag informatie over dit concept. Nu vragen veehouders vaak wat de ervaringen zijn van veehouders die zo'n stal gebouwd hebben. Dit is nog nooit gedaan door een onafhankelijk instituut. Hierdoor is de vraag vanuit Flynth adviseurs en accountants ontstaan. Ook de rol van de adviseur wordt uitgezocht. Deze en andere vraagstukken worden allereerst onderzocht via de al bekende informatie. Dit wordt door middel van het literatuuronderzoek weergegeven. Vervolgens is er een enquête opgesteld in samenwerking met adviseurs. In deze enquête worden de hierboven genoemde vraagstukken gevraagd aan veehouders die de stal in het verleden hebben gebouwd.

De enquête is via het netwerk van Flynth en van de auteur rondgestuurd. Flynth zit verdeeld over heel Nederland en konden er 261 veehouders worden benaderd voor de enquête. Het gaat hierin om een specialistische doelgroep. 78 veehouders hebben de enquête ingevuld. Vervolgens zijn deze uitslagen getoetst met SPSS om vervolgens mogelijk verbanden tussen de vragen te toetsen op significantie om daarmee de deelvragen te kunnen beantwoorden. Via de deelvragen kan uiteindelijk de hoofdvraag worden beantwoord.

De resultaten zijn dat veehouders die een grotere stal hebben gebouwd goedkoper uit zijn per dierplaats. Veehouders die in de eerste periode, 2008-2011, een maatlat duurzame veehouderij stal hebben gebouwd waren het goedkoopst uit per dierplaats. De kosten zijn daarna alleen maar opgelopen doordat de gestelde criteria door stichting milieu keur steeds strenger wordt. Hierdoor wordt het minder interessant. Een ander verband uit twee vragen was dat veehouders die de procedure omtrent de maatlat duurzame veehouderij volledig overlieten aan hun adviseur, ook niet wisten wat de fiscale regelingen MIA en VAMIL inhouden.

Daarnaast denk 80% van de respondenten dat de criteria omtrent maatlat duurzame veehouderij op termijn verplicht gaan worden. Ook de geïnterviewde adviseur denkt dit.

Hierdoor zijn aanbevelingen dat de veehouder zich goed moet verdiepen in de materie om het zelf te kunnen doen of ze moeten het volledig uit handen geven aan een gespecialiseerde adviseur. Doordat de gedachte is dat de maatlat duurzame veehouderij op termijn verplicht gaat worden bij nieuw te bouwen stallen is het advies dat wanneer een veehouder van plan is om een stal te bouwen, dit zo snel mogelijk doet volgens de maatlat duurzame veehouderij criteria. Want nu kan er nog gebruikt worden gemaakt van de fiscale voordelen.

Summary

This research is about the concept of sustainable livestock farming. Targeted sustainable livestock farming is a concept that sets requirements in all areas in the construction of a livestock stable. This has been started since 2007 and has been widely used by farmers who have built a new stable over recent years. Foundation environment milieu approve is the umbrella organization of this concept. If the stated criteria set for a measure of sustainable livestock farming, tax benefits may be used. This is the MIA, environmental investment deduction and the VAMIL, random depreciation environmental investment.

The main question of the research is: "How can past experiences in the construction of tailor-made sustainable livestock make sure that new stables will be a potential success?".

Livestock farmers who are now in the process of choosing whether a tailored livestock stable will be built, would like to receive information about this concept. Now farmers often ask what the experiences of livestock farmers are who have built a stable like that. This has never been done by an independent institute. As a result, Flynth's consultants and accountants have developed. The role of the advisor is also important for them. These and other issues are first investigated using the information already known. This is shown by means of the literature survey. Then a survey was drawn up in collaboration with advisors. In this survey, the above questions are asked for livestock farmers who built the stable in the past.

The survey was sent through the Flynth network and from the author. Flynth is distributed throughout the Netherlands and 261 farmers could be approached for the survey. This is a specialist target group. 78 farmers have completed the survey. The results of them are tested with SPSS and then tested too possible relationships between the questions on significance to answer the part questions. Finally, the questions can answer the main question.

The results are that livestock farmers who have built a larger stable are cheaper off per cow venue. Livestock farmers who built a measurable livestock stable during the first period of 2008-2011 were the cheapest in each animal venue. The costs only arise because the established criteria by the foundation of the environment are becoming increasingly stricter. This makes it less interesting. Another correlation between two questions was that farmers who left the process of sustainable livestock completely to their advisor did not know what the tax arrangements MIA and VAMIL contained.

In addition, 80% of respondents think that the criteria for measurable sustainable livestock will eventually be mandatory. The interviewed adviser agreed this.

As a result, recommendations are that the farmer needs to get a deeper understanding of the matter in order to do it himself or to give it completely to a specialist adviser. Because the idea is that the goal of sustainable livestock will eventually be mandatory for new stables, it is advisable that when a farmer plans to build a stable, this will be done as quickly as possible in accordance with the sustained livestock criteria. For now, tax benefits can still be used.

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt er verdiept in het brede en theoretische kader van het onderwerp voor dit afstudeerwerkstuk. Ook wordt hierin de aanleiding beschreven waardoor er voor dit onderwerp is gekozen.

1.1 Brede kader

Sinds de jaren '60 van de vorige eeuw heeft de landbouw in Nederland grote stappen gemaakt. Schaalvergroting en specialisatie hebben de veehouderij in Nederland steeds verder geïntensiveerd. Binnen 50 jaar heeft de melkveehouderij de totale melkproductie verdubbeld. (Ham, 2013) De mestproductie werd door de aantallen vee steeds groter en daardoor ook de belasting op het milieu. In 2015 heeft 60% van de melkveebedrijven te maken met een fosfaat (P_2O_5) overschot. Dit betreft 10.000 melkveebedrijven in Nederland. (Have, 2015) Door de jaren heen zijn er steeds meer aanscherpingen gekomen om het milieu te beschermen tegen een overmaat aan mineralen. Voor landen is het een grote uitdaging om verduurzaming van hun economie te laten samengaan met de economische groei en welvaart. Duurzaamheid is inmiddels ook doorgedrongen bij de Europese Unie (EU) tot verschillende beleidsterreinen.

1.1.1 Onderwerp

Vanuit Nederland werd er gezocht naar een systeem waardoor de veehouderij ook duurzamer ging produceren. Omdat de veehouders niet gedwongen konden worden om alle stallen te veranderen vanuit de overheid, is er in samenwerking met bedrijven uit de sector waaronder Rabobank en LTO een systeem bedacht om de veehouderij toch te verduurzamen. Verdere uitleg omtrent het ontstaan van de MDV met onder meer welke organisaties hierbij betrokken waren kunt u terug vinden in bijlage 1, hierin wordt het indirect ontstaan van de MDV uitgebreid beschreven. Vanuit deze vraag is vervolgens in samenwerking een plan opgesteld. Hier is uiteindelijk de “maatlat duurzame veehouderij” uit voort gevloeid in 2007. In de rest van dit werkstuk zal “maatlat duurzame veehouderij als (MDV) beschreven staan. Het uiteindelijke doel hiervan was om de veehouderij te verduurzamen en dit ook uit te kunnen dragen richting de maatschappij. Daarnaast is het door dit concept gelukt om de methaan uitstoot drastisch te verminderen door onder andere de emissie arme vloeren. Hiervan worden de eisen steeds strenger, dit kan dan weer uitgedragen worden richting de maatschappij. Ook het dierwelzijn neemt verder toe met daarmee ook de diergezondheid. De tegenprestatie richting de veehouders zijn de fiscale voordelen. De zogenaamde “milieu investeringsaftrek (MIA) en “Willekeurige afschrijving milieu-investeringen” (VAMIL)”. Over deze regelingen wordt later in dit vooronderzoek meer beschreven.

Er wordt vanuit de maatschappij, de belangenorganisaties, maar ook vanuit de toeleveranciers verwacht dat de veebedrijven actief gaan deelnemen aan verantwoordelijke milieuprestaties en hierin is de MDV een belangrijk initiatief. Zo kan de veehouderij beter verantwoorden welke stappen gezet worden om de “duurzaamheid” binnen de veehouderij te vergroten. De werkwijze die is gehanteerd bij het schrijven van dit vooronderzoek, is om eerst zoveel mogelijk informatie te verzamelen over de MDV. En dit te beschrijven om vervolgens ervaringen van veehouders te verzamelen. De resultaten daarvan moeten uiteindelijk antwoord geven op de vooraf opgestelde hoofdvraag en verschillende deelvragen die later in dit vooronderzoek beschreven zullen worden. (Baarda, 2014)

1.1.2 Aanleiding en ontwikkelingen

De aanleiding voor het schrijven van dit onderzoek is omdat er nog nooit een onafhankelijk onderzoek is geweest omtrent de MDV. Terwijl alle veehouders voor de keuze staan om of MDV te bouwen of traditioneel op het moment dat de veehouders willen bouwen. Veehouders vragen dan aan Flynth wat de verstandigste keuze is. Nu kan Flynth hier op basis van feiten wel antwoord op geven, maar Flynth wil dit graag onderbouwd hebben door middel van een onderzoek bij veehouders die al eens zo'n stal hebben gebouwd. De adviseurs zijn ook benieuwd of de fiscale voordelen voor veehouders belangrijk zijn. De uitslagen van dit onderzoek zijn dus bedoeld voor veehouders die nog voor de keuze staan. Om antwoord te krijgen op de vragen van deze veehouders wordt de ervaring van veehouders gepeild middels een enquête die al eens een MDV stal hebben gebouwd. Ontwikkelingen omtrent dit onderwerp worden onderzocht middels het literatuuronderzoek. Zo wordt onderzocht wat er op dit moment speelt. De uitslagen van het uiteindelijke afstudeerwerkstuk zullen binnen Flynth geëvalueerd worden en binnen het klantenbestand worden verspreid. Vanuit Flynth zijn er geen bezwaren om Aeres hogeschool de uitslagen van dit onderzoek te laten verspreiden. (Jong, 2016) (Mirande & Warenaar, 1997)

1.1.3 Relevantie

Het afstudeerwerkstuk wordt in opdracht van Flynth accountant- en adviesbureau te Doetinchem geschreven. Het is een bedrijf dat advies verstrekt aan agrarische ondernemers. Aangaande investeringsmogelijkheden, continuering van het bedrijf, strategiebepaling en toepassen van nieuwe wetgevingen en het begeleiden in verschillende life-events. Het bedrijf begeleidt bedrijven door actuele onderwerpen te onderzoeken, de toepassingsmogelijkheden in te zetten en kansen te creëren in verschillende bedrijfsspecifieke situaties.

Het onderwerp van het afstudeerwerkstuk heeft betrekking op de MDV. Hierin wordt gekeken wat het ontstaan is geweest van MDV en de beweegredenen daarvan en wat het daadwerkelijk inhoudt. Vervolgens wordt er aan de hand van een enquête uitgezocht wat de ervaringen zijn van melkveehouders die in de afgelopen 5 jaar een MDV-stal hebben gebouwd. Hier worden uiteindelijk conclusies aan verbonden. Er is specifiek gekozen voor de melkveehouderij om het onderwerp niet uitgebreider te laten worden dan het al is. Wel wordt er tijdens het literatuuronderzoek gekeken naar de andere sectoren die ook in een concept als MDV mee kunnen doen.

De steeds strenger wordende eisen vanuit de stichting milieukeur (SMK) ((SMK), sd), de overkoepelende organisatie van de MDV zorgen ervoor dat veehouders zich steeds meer bedenken of de voordelen van MDV wel opwegen tegenover de extra kosten. Met name de emissiearme vloer die extra reductie in uitstoot van ammoniak moet opleveren dan bij een reguliere emissiearme vloer hebben veehouders nog wel eens argwaan tegen. Dit komt vooral omdat deze vloeren over het algemeen minder mest doorlatend zijn, hierdoor blijven de poten van koeien minder droog en hierdoor ontstaan er sneller infecties. Daarnaast blijkt dat wanneer er mindere jaren zijn qua marktprijzen in de melkveehouderij er sneller voor "traditioneel bouwen" wordt gekozen. Dit is dan met name de emotie van het moment, want bij goede marktprijzen in een ander jaar kan dit weer goed uitkomen.

1.2 Theoretisch kader en handelingsproblemen

In dit hoofdstuk wordt door middel van literatuuronderzoek omschreven wat er bekend is over het onderwerp en welke onderwerpen nog onbekend zijn. Met als doel om achtergrond informatie te verzamelen met de betrekking tot de MDV en de geschiedenis hiervan.

1.2.1 Wat bekend en onbekend is over het onderwerp

In dit deelhoofdstuk wordt het huidige beleid over de MDV regeling beschreven met wat er bekend aan is. Een MDV-stal is een stal met een lagere milieubelasting en draagt daardoor bij aan de verduurzaming van de veehouderij. Het certificatieschema van MDV wordt beheerd door Stichting milieukeur (SMK) en is gekoppeld aan een Milieu Investeringsaftrek (MIA) en 'willekeurige afschrijving milieu-investeringen' (VAMIL).

Vanuit de maatschappij kwam er gedurende de jaren ook steeds meer weerstand richting de veehouderij in combinatie met het milieu. Om deze kritiek tegen te gaan wilde het kabinet destijds (2005) een plan maken om dit tegen te gaan. Deze vraag kwam ook vanuit de belangenorganisaties uit de veehouderij en dan specifiek de grote zuivelketens. Vanuit deze vraag is vervolgens in samenwerking een plan opgesteld. Hier is uiteindelijk de MDV uit voort gevloeid in 2007. Het uiteindelijke doel hiervan was om veehouders bewuster te maken van hun rol in het milieu. Daarnaast neemt het dierwelzijn verder toe met daarmee ook de diergezondheid. Via de website van de MDV is er een onderzoek geweest in 2011 omtrent dit onderwerp. Destijds waren de regels eenvoudiger en hierdoor was er dus makkelijker aan te voldoen. Daarnaast is dit onderzoek via de organisatie MDV zelf onderzocht.

Wat onbekend is aan het onderwerp is dat er nooit onderzocht is door een onafhankelijk bedrijf of het daadwerkelijk lonend is tegenover de extra kosten die ervoor gemaakt moeten worden. Dit kan dan aan de hand van de ervaringen van veehouders geanalyseerd worden. Ook de ervaringen en deskundigheid van adviseurs binnen Flynth geven meer bekendheid of de MDV bouwen lonend is. En waar dit vanaf hangt. Want hier vragen veehouders of specifiek melkveehouders ook naar. Daarom wordt er binnen Flynth ook gevraagd om dit te onderzoeken. Om dit uiteindelijk uit te kunnen dragen richting de klanten. Daarnaast is het interessant of veehouders de procedure zelf in gang kunnen zetten of dat dit beter uitbesteed kan worden aan een adviesbureau zoals Flynth. Dit kan onderzocht worden door te vragen wat de ervaringen zijn van veehouders die dit proces zelf hebben doorlopen.

De resultaten van dit afstudeerwerkstuk hebben betekenis voor het verbreden van de kennis van de bedrijfsadviseurs binnen Flynth. Door de effecten van het verhogen van de resultaten van de productiefactoren door te rekenen naar financiële gevolgen kan er een beter advies worden gegeven aan klanten melkveehouders. Het vraagstuk dat opgelost moet worden door middel van dit onderzoek is welke strategische keuzes melkveebedrijven kunnen maken in het bouwen van een nieuwe stal. Hierin moeten dan duidelijk de voor- en nadelen naar voren komen. Door de ervaringen van veehouders uit de enquête te peilen, kunnen conclusies worden verbonden die voor veehouders die in de toekomst een stal willen bouwen als advies meegenomen worden. Om zo uiteindelijk een eind conclusie te kunnen vormen. Het uiteindelijke doel van het rapport is om de agrarische bedrijfsadviseurs binnen Flynth inzicht te bieden in de verschillende mogelijkheden met de MDV en over de economische/fiscale effecten van deze methodes. Daarbij ook ervaringen van veehouders om zo een beeld te schetsen hoe veehouders er achteraf over denken. Het resultaat levert een product op waarmee de adviseurs een gericht en passend advies kunnen geven aan klanten.

1.2.2 Bewegingen en trends binnen de landbouw ten aanzien van energie en klimaat

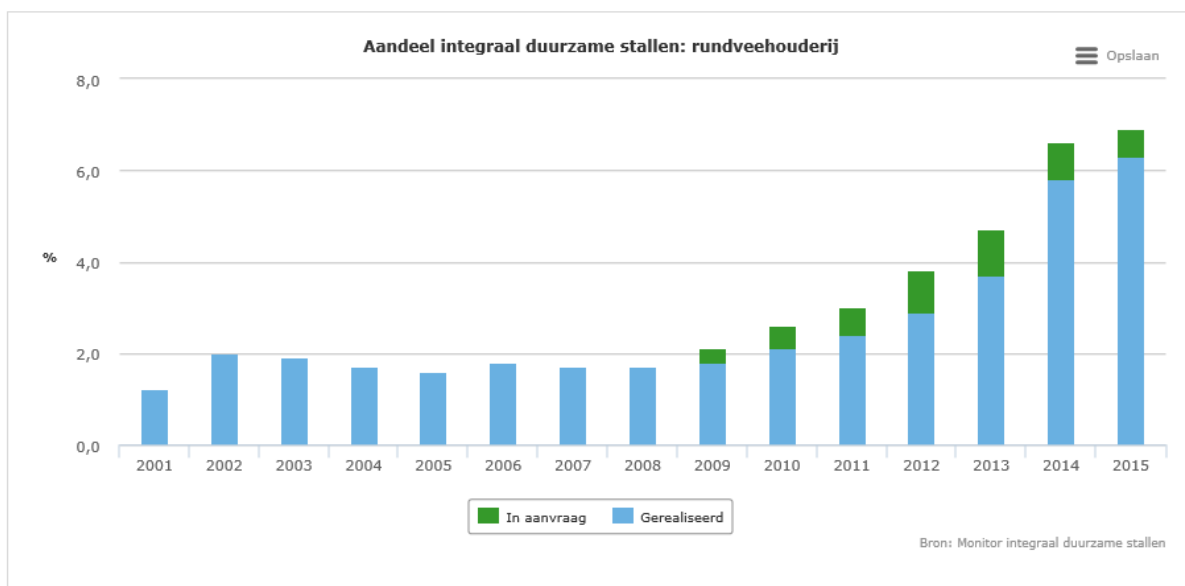
De kop van deze paragraaf is de titel van de hiernaast beschreven bron. (Fong, 2011)

Dit betreft een onderzoek uit 2013 dat is uitgevoerd door CLM onderzoek en advies BV. Dit onderzoek is zeer breed opgezet zoals de titel al weergeeft. Nu is dit onderzoek uitgevoerd door CLM, dit is een onderzoeksbureau dat vooral in opdracht van het ministerie van economische zaken werkt. Het doel van dit onderzoek was om in kaart te brengen wat de ontwikkelingen zijn binnen de landbouw ten aanzien van energie en klimaat. Het onderzoek ging met name over de energieprijzen en broeikasuitstoot en hoeveel procent van de veehouders hier daadwerkelijk bewust van is.

Uit dit onderzoek bleek dat in 2012 10 procent van de veehouders zich nog niet bewust was van het feit dat de veehouderij voor minimaal 20 procent de veroorzaker is van het broeikaseffect binnen Nederland. Er werd ook aan toegevoegd dat 85 procent van de veehouders zich hier nogal sceptisch tegenover opstelde en dit niet direct als waarheid beschouwde.

Bij het onderwerp energie werd vooral aandacht geschonken aan de aanschaf van zonnepanelen binnen de landbouw. De heer H. van den Boom zei hierin dat volgens hem in 2100 60% van de energie opgewekt zou worden door zonne-energie. Nu waren destijds in 2013 de energieprijzen velen malen hoger dan op dit moment. En in dit rapport was daar nog helemaal niet vanuit gegaan. Zo zou ook het initiatief "MijnDakJouwDak" een groot succes moeten worden. Maar dit blijkt nu totaal geen succes aan het worden vanwege de lagere prijzen. Dit systeem zou een samenwerking moeten worden tussen burger en boer. (Nelissen, Bekraoui, & Franssen, 2009)

Nu kwam in dit rapport de bouw van de duurzame stallen ook naar voren, zo waren er in 2012 87.000 stallen gebouwd volgens dit principe over de gehele veehouderij. In dit rapport gaat het verder alleen maar specifiek over de sector melkveehouderij. Zo was in 2012 het totaal aantal gerealiseerde integraal duurzame stallen 4,5 procent. Er zitten wel grote verschillen tussen de verschillende sectoren. Zo was er binnen de rundveehouderij (melkvee, vleeskalveren en vleesvee) nog maar 2,9 procent gebouwd volgens dit principe, 7,0 procent in de varkenshouderij en zelfs 11,0 procent in pluimveehouderij. Nu is dit deels te verklaren doordat de luchtwassers verplicht werden in deze twee intensieve sectoren, hierdoor is door veel veehouders besloten om er direct een nieuwe stal bij te bouwen. Deze veranderende regelgeving heeft er ook toe geleid dat veel veehouders in die sectoren zijn gestopt. (Peet, Veen, & Leeuwen, Monitoring integraal duurzame stallen, 2010)

Figuur 1: Aandeel integraal duurzame stallen rundveehouderij

In de tabel op de vorige bladzijde is te zien dat deze monitoring is bijgehouden en dat in 2015 bijna 7 procent van alle stallen integraal duurzaam zijn. (Peet & Meulen, Aandeel integraal duurzame stallen blijft achter, 2015) Nu valt onder integraal duurzaam ook biologisch en het beter Leven-kenmerk. Een positief gevolg bij de bouw van stallen is dat er vaak wordt gekozen voor voorcoolers, dit apparaat zorgt ervoor dat door middel van koud water wat om de leiding van de melkleiding loopt de melk al deels gekoeld wordt, hierdoor hoeft de koelmotor van de melktank minder te koelen wat weer positief is voor het energieverbruik. In dit rapport wordt ook het aanbod van emissie arme vloeren behandeld. In 2012 waren pas sinds kort de rubberen roostervloeren beschikbaar met flappen eronder. Dit was een doorbraak want hierdoor zagen de veehouders ook in dat deze vloeren beter waren. De veehouders zagen dit dan met name in het welzijn van de koe, omdat rubber nu eenmaal veel zachter is dan beton waar de koeien voorheen altijd op liepen. Er ontbreekt echter een conclusie omtrent dit verhaal wat van belang is voor dit onderzoek, maar er werd wel geschreven dat de bouw van dit soort stallen meer gemotiveerd moest gaan worden. Dit is nooit gebeurd, maar toch is in de tabel hierboven te zien dat dit wel flink is toegenomen. Dit komt vooral door de algehele ontwikkeling in de melkveehouderij, want de afschaffing van het melkquotum zorgde ervoor dat de melkveeouders massaal gingen uitbreiden met alle gevolgen van dien. Want op het moment van schrijven zijn er allerlei nieuwe ontwikkelingen om deze groei tegen te gaan of zelfs te laten krimpen.

(Rougoor, Well, & Lijster, 2013)

1.2.3 Monitoring integraal duurzame stallen

Dit rapport is verschenen in mei 2015 en is in opdracht van het ministerie van economische zaken uitgebracht en gefinancierd. Als peildatum van dit onderzoek is 1 januari 2015 aangehouden. Dit rapport kwam al deels in het hiervoor beschreven rapport maar er staan hier nog meer interessante gegevens in. (Peet & Meulen, Aandeel integraal duurzame stallen blijft achter, 2015)

In dit onderzoek kwam naar voren dat de overheid ambieert om een volledig integraal duurzame veehouderij in 2023 te hebben. Als doel was gesteld dat op 1 januari 2015 minimaal 10 procent van de stallen integraal duurzaam zijn. Dit is gehaald want dit was 11,3 procent. Zoals hierboven ook al aangegeven was, is dat de verschillen in de sectoren groot waren. Er zijn al verschillende metingen geweest. De eerste dateert van 2010, toen is als peildatum 1 januari 2009 aangehouden. Het blijkt wel dat het aantal dieren dat inmiddels in integraal duurzame stallen leeft veel groter is. Zo leeft 15,9 procent van het rundvee in zo'n stal, 36,3 procent van de varkens en 35,0 procent van het pluimvee. (Peet & Meulen, Aandeel integraal duurzame stallen blijft achter, 2015)

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de integraal duurzame stallen vele malen groter zijn in dieraantallen dan de bestaande stallen. Door het ministerie van economische zaken is als doel gesteld dat op 1 januari 2016 12 procent van de stallen integraal duurzaam moet zijn.

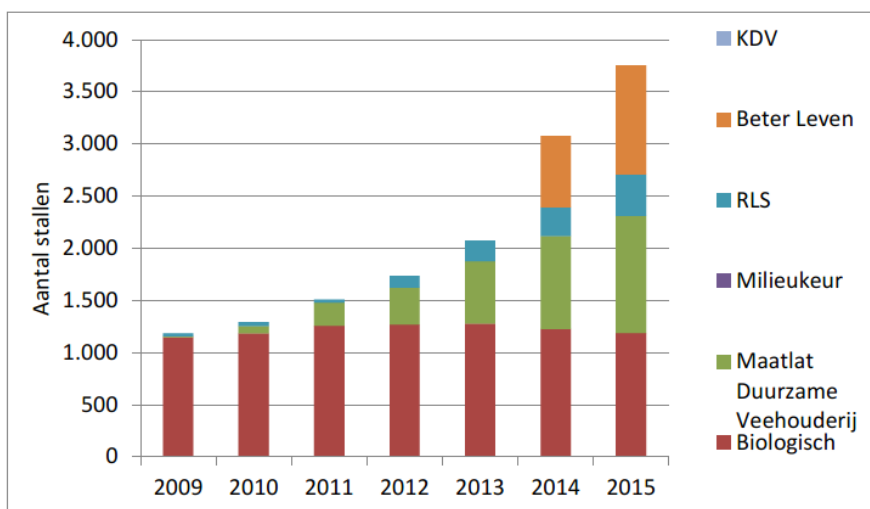
Verdere doelstellingen zijn niet beschreven en hier had het SKAL ook geen antwoord op. Het aanbod in MDV stallen is steeds uitgebreider geworden. Zo was de MDV in eerste instantie in 2007 alleen ontwikkeld voor de pluimvee- en varkenssector. Dit werd een jaar later al uitgebreid met het melkvee. In datzelfde jaar kwam er ook een MDV lijst met verschillende criteria voor de vleeskalverstallen. Vanaf 2011 kunnen eenden- en kalkoenstallen via de MDV voor de MIA- en VAMIL regelingen in aanmerking komen. In 2012 zijn hier de konijnenstallen aan toegevoegd. Uiteindelijk is er in 2014 nog de melkgeitensector aan toegevoegd. De regeling houdt volgens dit rapport in dat er eerst een voorlopig certificaat afgegeven dient te worden, het zogenaamde stalontwerp. Vervolgens moet binnen twee jaar de stal gebouwd zijn en ontvangt de ondernemer het definitieve certificaat als de controleur van een gecertificeerde instantie dit heeft goedgekeurd tijdens de praktijkcontrole.

	Pluimvee	Varkens	Rundvee	Totaal
Totaal aantal stallen	5.407	17.203	58.728	81.338
Waarvan integraal duurzaam				
• Biologisch	277	302	1.188	1.767
• Maatlat Duurzame Veehouderij	837	1.784	1.123	3.744
• Milieukeur (incl. MDV)	5	339	0	344
• RLS	178	78	395	651
• Beter Leven	497	709	1.047	2.254
• KDV	0	759	0	759
• Dubbeltellingen	-57	-236	-53	-346
Totaal aantal gerealiseerde integraal duurzame stallen	1.737	3.735	3.700	9.173
Procentueel	32,1%	21,7%	6,3%	11,3%
In voorbereiding zijnde stallen				
• MDV in aanbouw	83	253	321	657
• RLS in aanbouw	81	19	73	173
• Dubbeltellingen	-11	-10	-22	-43
Totaal in voorbereiding zijnde stallen	153	262	372	787
Totaal aantal integraal duurzame stallen inclusief in voorbereiding	1.890	3.998	4.072	9.960
Procentueel	35,0%	23,2%	6,9%	12,2%

Figuur 2: Aandeel integraal duurzame stallen per 1 januari 2015

In bovenstaand figuur is af te lezen dat procentueel gezien het aandeel biologisch groter is qua integraal duurzame stallen dan MDV.

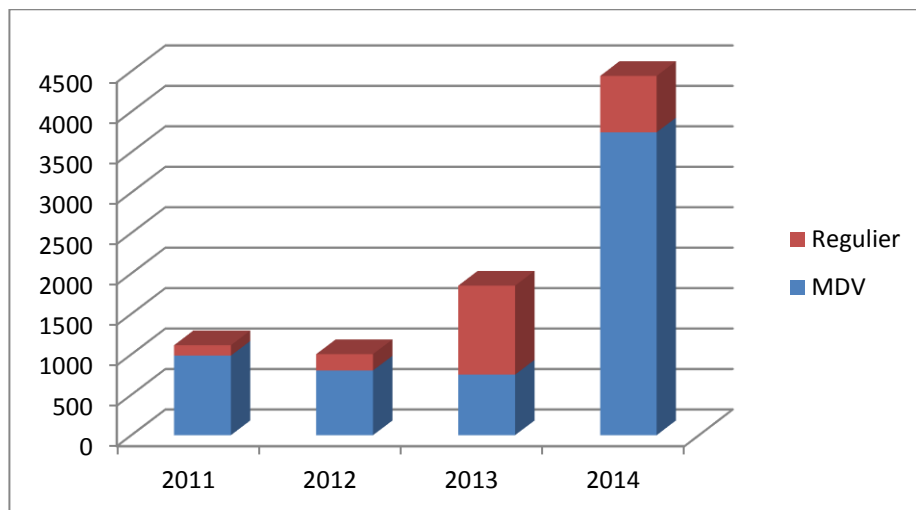
Tabel 1: Ontwikkeling van de verschillende keur- en kenmerken voor integraal duurzame rundveehouderij stallen

In de tabel hierboven is nogmaals te zien dat het aandeel biologisch groter is dan MDV.

De verwachting in het rapport was dat door de verplichte veranderende wetgeving bij de varkenshouderij, onder meer de dragende zeugen groepshuisvesting, bij het pluimvee door het batterijverbod in 2012 de bouw van dit soort stallen snel zou oplopen. Bij het melkvee werd met name groei verwacht door het wegvallen van het melkquotum. Deze verwachtingen zijn anno 2017 uitgekomen kan wel geconcludeerd worden. De biologische melkveehouderijsector verwacht een grote stijging volgens de SKAL. Dit vanwege de goede melkprijzen in die sector terwijl dit bij de reguliere melkveehouderij achter blijft. Voor het MDV concept is de verwachting dat minimaal 30 procent van de te bouwen stallen MDV zijn. In het rapport echter wel aangegeven dat dit percentage de laatste jaren hoger was.

Tabel 2: Aandeel MDV stallen gebouwd tegenover regulier

Deze opgemaakte tabel geeft het verschil tussen jaren qua aandeel reguliere bouw met MDV bouw weer. Nu valt op het eerste gezicht direct op hoeveel stallen er zijn gebouwd in 2014. Uit de hierboven weergegeven tabel kan de conclusie worden verbonden dat met name in 2014 het percentage MDV vele malen meer is dan regulier.

1.2.4 Eerder onderzoek in de vorm van een enquête

In de theorie over de “MDV” is er 1 onderzoek uitgevoerd door twee studenten van de HAS in Den Bosch. Deze twee studenten hebben dit onderzoek uitgevoerd in dienst van de instantie “MDV”. Nu kwamen er uit dit onderzoek alleen maar positieve uitslagen. (Folmer & Jansssen, 2011)

In dat onderzoek hebben de twee studenten 13 MDV-adviseurs geïnterviewd. Daarnaast hebben ze de enquête gestuurd aan ondernemers die een certificaat voor de stal hebben ontvangen in 2008 en 2009. Uiteindelijk kwamen er uit dit onderzoek 243 ingevulde enquêtes terug. De drie hoofconclusies uit dit onderzoek waren.

- MDV is een goed instrument om duurzaamheid te stimuleren
- MDV is fiscaal aantrekkelijk
- MDV-criteria kunnen op een aantal punten worden verbeterd

Daarnaast bleek dat de veehouders zich hielden aan het van te voren goedgekeurde ontwerp-certificaat. Destijds bleek dat 1 op de 5 veehouders geen rekening hield tijdens de bouwplannen met de MDV criteria. Terwijl dit bij 1 op de 5 juist weer lijdend was. Vaak werd er volgens het onderzoek eerst een bouwplan gemaakt en vervolgens gekeken naar MDV criteria. Hierdoor past 85% van de veehouders het plan nog (licht) aan. Criteria die daarbij veel terug kwamen waren de bredere boxen en meer watervoorzieningen. De respondenten vonden het zeer prettig dat er nog wijzingen doorgevoerd mochten worden tussen het ontwerp certificaat en het uiteindelijke stalcertificaat. Uiteindelijk vroeg 98% van de mensen die het ontwerp certificaat hadden ook daadwerkelijk het definitieve certificaat aan.

De meest significante uitslag was dat de fiscale regelingen de doorslag geven om te kiezen voor bouwen volgens de MDV criteria. De financiële adviseurs gaven vaak de doorslag bleek uit de uitslag. Dit gold voor meer dan 50% van de ondernemers. Om uiteindelijk het proces goed te laten verlopen huurde maar liefst 60% een subsidieadviseur in. Het aanvragen van een certificaat bleek voor veel ondernemers te ingewikkeld. Daarom nam bijna 90% een adviseur hiervoor in de arm. Een ander opvallend punt was dat de meer “dagelijkse adviseurs” qua bedrijfsvoering er niet veel betrokkenheid bij hadden. Dit is dan bijvoorbeeld de voeradviseur of dierenarts.

Zoals al eerder beschreven zijn er een aantal certificatie instellingen die de certificaten uitgeven. 10 procent van de ondernemers gaf aan dat dit niet goed is verlopen. Zo zou de betrokkenheid niet genoeg zijn en niet duidelijk zijn uitgelegd wat precies het stappenplan is rondom dit proces. De overige 90% vond dit overigens wel positief. Wat de ondernemers mee wilde geven was dat er voor gewaakt moet worden dat de praktische kant niet uit het oog moet worden verloren. Zo zou bijvoorbeeld de bredere box in de praktijk niet goed passen. Ook zouden nieuwe systemen sneller op de lijst moeten komen om meerdere opties te hebben.

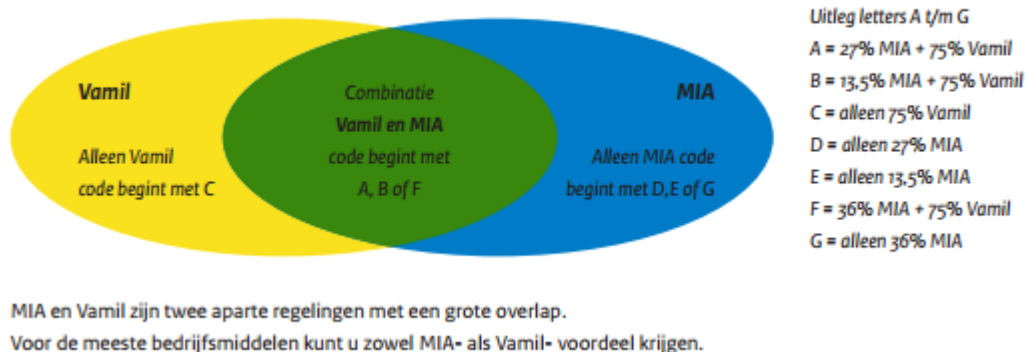
1.2.5 MIA/VAMIL

In dit deelhoofdstuk worden de twee regelingen MIA en VAMIL beschreven. Een Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV)-stal is een veestal met een lagere milieubelasting en draagt daardoor bij aan de verduurzaming van de veehouderij.

Wanneer er geïnvesteerd wordt in een duurzame en milieuvriendelijke stal, kan je aanmerking komen voor de MIA en VAMIL regeling. Een stal die voldoet aan de Maatlat Duurzame Veehouderij, een biologische melk- en pluimveestal met ammoniakemissie reducerende systemen of een proefstal komen hiervoor in aanmerking. Echter is ook een combinatie van de bovenstaande stallen mogelijk. De milieulijst bevat alle bedrijfsmiddelen die in aanmerking komen voor de MIA en VAMIL regeling. Deze lijst bevat ongeveer 300 bedrijfsmiddelen. De omschrijving van een bedrijfsmiddel bestaat uit de titel, bestemming en de onderdelen waaruit het bedrijfsmiddel bestaat. (Noord, 2015)

Op die Milieulijst staan meerdere bedrijfsmiddelen voor de veehouderij. Daarbij kan er gedacht worden aan mobiele machines, productie-installatie voor algen, vergistingsinstallatie met algen, installatie voor het bewerken van mest onder terugwinning van fosfaat en stikstof, permanente afdekinstallatie voor kuilvoerplaatsen, etc. (Plattelandpost, 2015)

Legenda bij de Milieulijst

Figuur 3 legenda milieulijst

MIA staat voor milieu-investeringsaftrek. Hiermee kan de ondernemer de fiscale winst verlagen in het jaar van de investering. Het percentage van de aftrek is afhankelijk van de milieu effecten en de gangbaarheid van het bedrijfsmiddel. In bovenstaand figuur zijn verschillende percentage af te lezen. Dit is per product/concept anders. MIA is een extra aftrekmogelijkheid van de fiscale winst; bovenop de andere fiscale aftrekmogelijkheden zoals de willekeurige afschrijving. Het minimale bedrag is € 2.500. De willekeurige afschrijving houdt in dat er ieder jaar vrijwillig afgeschreven mag worden op het bedrijfsmiddel. Hier zitten wel verschillende percentages in van het totale investeringsbedrag zoals in figuur 3 te lezen is.

(RVO, 2015) (Belastingdienst, 2015) (Nederland R. v., 2015) (Colenbrander, 2015) (Poelman, 2015)

1.2.6 Afbakening

Om dit onderzoek af te kunnen bakenen is er gekozen voor een enquête. Deze enquête moet vooral antwoord geven op de vooraf opgestelde deelvragen. Want per individu de vragenlijst te doorlopen is niet meer uitvoerbaar met de te behalen aantallen respondenten. Want voor dit onderzoek is een respons van 100 als doel gesteld om zo tot een voldoende hoge betrouwbaarheid te komen om verbanden te mogen leggen. Dit zal later bij materiaal en methode beschreven worden. Om resultaten te vergaren door iedere stalcertificaat van een melkveehouder door te spitten is onbegonnen werk. Daarom leek dit geen goede werkwijze om tot resultaten te komen. Vanuit de opdrachtgever kwam vooral de vraag om te peilen wat de ervaringen zijn van veehouders die zo'n MDV stal hebben gebouwd in de afgelopen vijf jaar. En of hier daadwerkelijk verschillen in naar voren komen. Er wordt vanuit gegaan dat de veehouders de enquête naar waarheid invullen. Er wordt geen onderzoek verricht naar verschillende stalvloertypes en wat daar voor verbanden mee te leggen zijn. Deze vraag kwam wel van verschillende stalvloer bedrijven, maar dit wordt dan een te complex onderzoek. En het doel blijft om het specifiek te houden. Bij het onderzoek wordt er verdiept op de verschillende jaren van bouwen, de grootte, wat de rol van de adviseur is/geweest, ervaringen peilen, extra kosten en de visie van de veehouders qua toekomst voor MDV. (J. van Rixtel, 2017)

1.3 Hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag van het onderzoek is:

“Hoe kunnen ervaringen uit het verleden bij de bouw van maatlat duurzame veehouderij stallen ervoor zorgen dat het bij nieuw te bouwen stallen een potentieel succes wordt?”

Deze hoofdvraag is bewust zo open mogelijk gehouden, om de deelvragen gedetailleerder te kunnen maken. De verschillende deelvragen hieronder staan allen in relatie tot de hoofdvraag.

Want middels de verschillende opgestelde deelvragen moet de hoofdvraag met feitelijke onderbouwingen beantwoord kunnen worden. Met de enquête wordt vooral geprobeerd de ervaringen van melkveehouders te peilen. Hierdoor moet deels de ontwikkeling richting de toekomst aangegeven kunnen worden. De deelvragen worden in het uiteindelijke afstudeerwerkstuk per vraag uitgewerkt op basis van het literatuuronderzoek en de uitslagen uit de te houden enquête. De daarbij behorende verbanden moeten voor antwoorden zorgen op de hieronder beschreven deelvragen. De antwoorden uit de verschillende deelvragen zullen leiden tot het beantwoorden van de hoofdvraag.

Hieronder staan de deelvragen beschreven:

- *Wat is de aanleiding van veehouders om een maatlatstal te bouwen in plaats van traditioneel?*

Deze vraag geeft weer richting veehouders die voor de keuze staan wat redenen waren van veehouders die MDV bouwden waren. En zo kan ook beschreven worden waardoor de veehouders voor MDV kozen en wie er voor hebben gezorgd dat er MDV werd gebouwd. Dit wordt door middel van een aantal vragen in de enquête onderzocht.

- *In hoeverre zijn de fiscale voordelen bij het bouwen van een maatlat duurzame veehouderij stal bekend bij veehouders?*

Deze vraag is duidelijk van toepassing om een voordeel te achterhalen van MDV. Dit is een belangrijk aspect in het algehele onderzoek, omdat dit dan ook uitgedragen kan worden richting veehouders die zich dit afvragen. De verschillende fiscale voordelen zullen duidelijk beschreven worden met de bijbehorende eisen die daaraan gesteld worden. De kennis van de veehouders in de fiscale voordelen wordt in de enquête gepeild.

- *Hoe ontwikkelen de eisen vanuit het SMK voor MDV richting de toekomst?*

Hier moet antwoord op worden verkregen middels de enquête. Zo kan tijdens de conclusie worden beschreven of de ervaringen van veehouders positief of negatief zijn. Dit is dan voornamelijk op fiscaal gebied belangrijk. Want hebben de veehouders daadwerkelijk veel voordeel gehad van de mogelijkheden?

- *Zijn er verschillen tussen het jaar van certificering in vergelijking met de extra kosten?*

Deze vraag is opgesteld naar aanleiding van het gesprek met de heer G. Bruins. Dit gesprek is als bijlage 3 toegevoegd in dit vooronderzoek. Want veel melkveehouders denken dat de eisen strenger zijn geworden gedurende de jaren. Hierdoor zouden er extra kosten gemaakt moeten worden om te voldoen aan de gestelde eisen. De heer G. Bruins trok dit in twijfel waardoor hij dit een belangrijk vraagstuk vond voor dit onderzoek. Op deze vraag wordt antwoord op verkregen via de opgestelde enquête.

- *Hoeveel procent van de veehouders uit de enquête zal nu het definitieve stalcertificaat is behaald nog steeds gekozen hebben voor een MDV-stal?*

Dit is belangrijk om de mening van de veehouder te achterhalen en die hierbij behorende motivatie. In deze deelvraag is ook gekozen voor 5 jaar omdat dit als de minimale duur wordt geacht omdat er dan een duidelijk beeld is vanuit veehouder omtrent de MDV.

- *Wat is de invloed van adviseurs op de keuze om MDV te bouwen?*

Dit is vooral een interessante vraag voor Flynth. Want Flynth wil erachter komen hoeveel invloed ze hebben op de keuze van de veehouder in dit soort belangrijke vraagstukken. Daarbij is het belangrijk om te weten wat deze veehouders daarnaast voor antwoorden geven in de enquête. Hier moet middels het programma SPSS verband in worden gebracht.

1.4 Doelstelling

Het doel van het afstudeerwerkstuk is om de agrarische bedrijfsadviseurs binnen Flynth inzicht te bieden in de verschillende mogelijkheden met de MDV en over de economische effecten van dit concept. Het uiteindelijke resultaat levert een product op waarmee de adviseurs een gericht en passend advies kunnen geven aan klanten melkveehouders.

2. Aanpak

In dit hoofdstuk wordt de opzet van dit onderzoek nader toegelicht. Het gaat hier om een kwantitatief onderzoek. Daarom is ook gekozen voor een enquête, dit zal nader worden toegelicht..

Er is gekozen voor het programma “Thesis Tools”, hier is voor gekozen omdat er al ervaring in was uit een eerder project in het 3de leerjaar van de opleiding. De uitslagen waren destijds uiteindelijk overzichtelijk en zo konden er goede conclusies aan verbonden worden. Uiteindelijk ontstaat er namelijk een Excel bestand waarin alles gesorteerd en/of gefilterd kan worden. Door deze ervaring kan dit nu weer benut worden.

Het onderzoek “Welke voor- en nadelen had de maatlat duurzame veehouderij in de afgelopen 5 jaar gehad en hoe ontwikkeld zich dit met de daarbij behorende eisen”. De onderzoeksmethode die gebruikt wordt is kwantitatief. Deels komt er kwalitatief onderzoek aan de orde, dit is vooral in het huidige vooronderzoek, omdat hierin vooral eerdere onderzoek worden beschreven qua literatuur. In het uiteindelijk uit te voeren onderzoek wordt gebruik gemaakt van een enquête. De enquête is opgesteld aan de hand van de bevindingen van het literatuuronderzoek en vragen vanuit adviseurs van Flynth, omdat ze ook vooral ervaringen wilden peilen om melkveehouders die in de toekomst zo’n stal willen zetten hierin van advies te voorzien. Vervolgens wordt deze meerdere malen deskundig bekeken en bekritiseerd door heer Valk.

Uiteindelijk wordt er een versie van de enquête getest door een drietal veehouders die kennissen zijn van de auteur, deze veehouders hebben in de afgelopen vijf jaar een MDV stal gebouwd. Na aanpassing van de bevindingen van die drie veehouders wordt er een definitieve versie van de enquête opgesteld die wordt bijgevoegd als bijlage 2. De versturing vindt digitaal plaats. Er wordt een mail verstuurd waarbij men op een link kan klikken om de enquête in te vullen. Deze link wordt gekoppeld aan de website van Thesistools en hier kan men de enquête dan digitaal invullen. Het doel van de enquête is om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen over de ervaringen van veehouder die in de afgelopen vijf jaar een MDV stal hebben gebouwd.

De ondernemers die de enquête gaan invullen zijn of klanten van Flynth of connecties van de auteur via bijvoorbeeld school. De veehouders komen voor 60 procent uit het oosten (Gelderland). Dit is het werkgebied van het kantoor Flynth kantoor in Doetinchem. Daarnaast hebben de adviseurs van Groenlo en Lochem meegewerkt. Ook worden veehouders per mail gevraagd om de enquête in te vullen vanuit Alkmaar, Utrecht en Assen. Via telefooncontact met adviseurs van Flynth uit die buurt hebben ze, na samen een lijst van klanten te hebben doorlopen met de auteur ook hun medewerking verleend. De veehouders die de enquête niet digitaal invullen, worden nog na gebeld om het eventueel telefonisch te bespreken. Totaal worden er wat hierna ook als berekening wordt meegenomen omstreeks 500 melkveehouders benadert.

Om te bepalen hoeveel mensen de enquête terug hebben gestuurd, wordt de volgende formule gehandhaafd.

Binomiaal steekproef= $\pi = p \pm z * (\text{Wortel } p(1-p) / N)$

Algemeen wordt gesteld dat 25% van de enquêtes komen terug bij een groot succes. En bij een normaal iets 10-15% (Survey Monkey, 2015) Er wordt van te voren vanuit gegaan dat het een groot succes gaat worden dus als p wordt dan ook 25% gekozen.

p=0,25

z= 1,96

n=500 → aantal verstuurde enquêtes

$\pi = 0,25 - 1,96 * (\text{Wortel } (0,25*(1-0,25)/500)) = 0.212 \rightarrow 21,2\%$

$\pi = 0.25 + 1,96 * (\text{Wortel } (0,25*(1-0,25)/500)) = 0.288 \rightarrow 28,8\%$

95% btbh = (21,2% ; 28,8%)

Dit betekend, dat er met 95% betrouwbaarheid kan worden vastgesteld dat er tussen de 21,2% en 28,8% respons zal terug komen.

Hieronder staat een formule om de nauwkeurigheid te bereken:

Nauwkeurigheid = $z * (\text{Wortel } p(1-p) / N)$

Nauwkeurigheid = $1,96 * (\text{Wortel } (0,25*(1-0,25)/ 500)) = 0.038$

De nauwkeurigheidsmarge van de enquête is 3,8%.

De gegevens afkomstig van de enquête worden geanalyseerd met behulp van de programma's Microsoft Excel en SPSS. In Microsoft Excel wordt een database opgesteld met alle resultaten van de enquêtes. Vervolgens wordt dit bestand overgezet naar SPSS. In SPSS wordt een code boek volledig gemaakt om met de analyse te kunnen beginnen. SPSS wordt gebruikt om hoofdvraag en deelvragen statistisch te kunnen onderbouwen en om verbanden te zoeken.

In het code boek in SPSS wordt er een aparte selectie gemaakt in verschillende jaren qua certificering. Daarnaast wordt er waarschijnlijk een selectie gemaakt in ondernemers die zelf de procedure hebben doorlopen en ondernemers die het uitbesteed hebben. Door bepaalde selecties toe te voegen wordt de kans op significantie groter.

De gegevens van de enquête worden verwerkt in het programma SPSS waardoor er geconstateerd kan worden of er een verband bestaat tussen vragen. Door vragen met elkaar te vergelijken met de "Chi kwadraat toets" komt er een symposium significantie, dit wordt ook wel de p-waarde genoemd. Als de p-waarde lager is dan 0.05, dan is er sprake van een verband. Als de p-waarde tussen de 0,005 en 0,010 ligt dan is er een TREND waardoor er geen verband is maar wel bijna, als er meer respondenten zijn, is er waarschijnlijk wel een verband. Als de p-waarde hoger is dan 0.10, dan is er geen verband. Als er wel een verband is, dan wordt dit vervolgens uitgewerkt om te kijken waar het verband zit. (Smits & Edens, 2013)

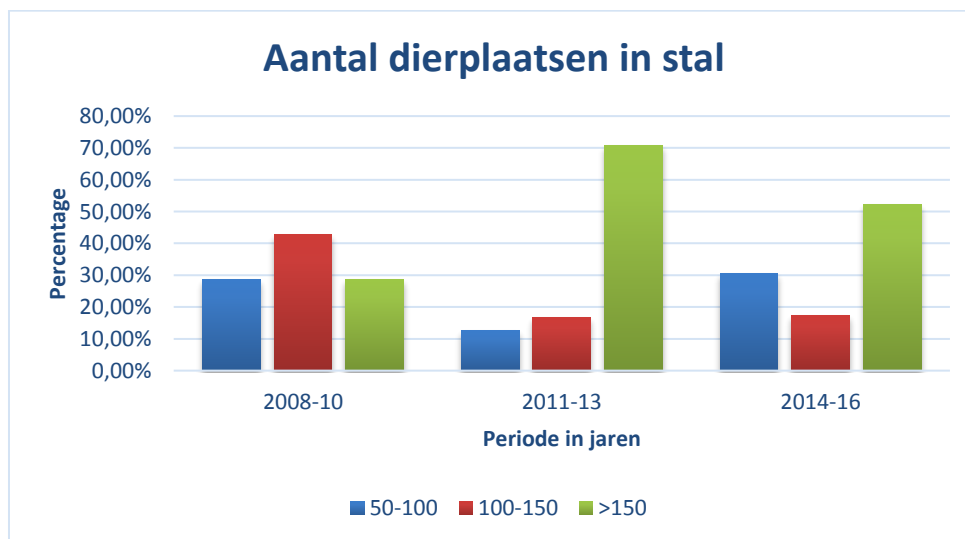
3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven van de enquête, hierbij waren 78 respondenten. Terwijl er 261 zijn benaderd. Maar gekeken vanuit het vooronderzoek blijkt uit de literatuur dat er vanaf 20% van een succes mag worden gesproken. Dit is dus relatief hoog met bijna 30%. De uitslag van de enquête staat in bijlage 2. De resultaten van de enquête zijn verwerkt in het programma SPSS waardoor er geconstateerd kan worden of er een verband bestaat tussen vragen (dit staat bijlage 3). Door vragen met elkaar te vergelijken met de Chi kwadraat toets komt er een significantie uit.

Door het programma SPSS zijn verbanden geconstateerd tussen sommige vragen (zie bijlage 3). De vragen waar een significantie is waargenomen is vervolgens hieronder uitgewerkt in grafieken om het overzichtelijk te maken. Dit is onderverdeeld in 3 deelhoofdstukken. Dit geldt ook bij een combinatie van vragen waarbij een trend waarneembaar is. Er zijn verschillende deelhoofdstukken. Er is namelijk een vergelijking gemaakt vanuit het jaar waarin de stal voorlopig is gecertificeerd, het aantal dierplaatsen en de rol van adviseurs. Alle genoemde bedragen worden uitgedrukt in euro's.

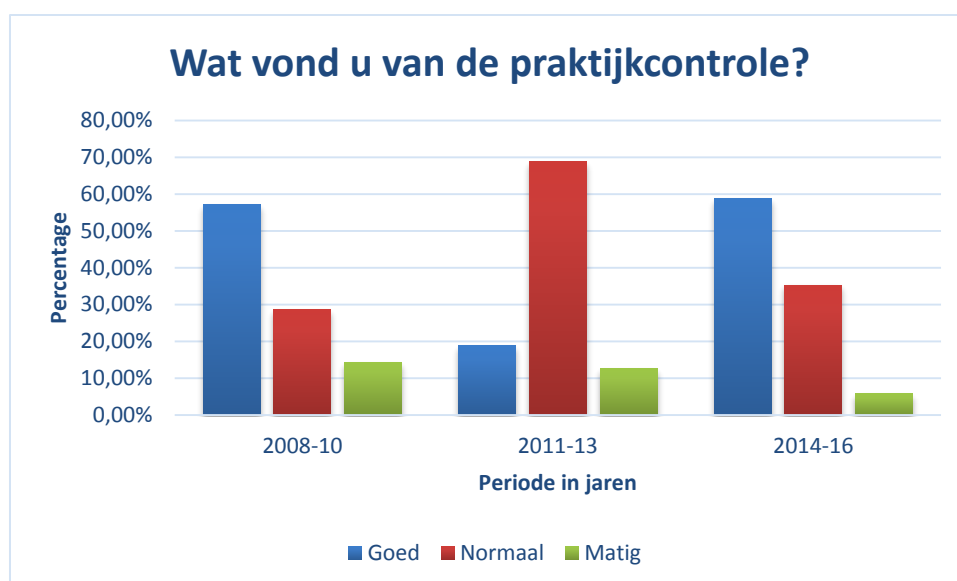
3.1 In welk jaar de stal voorlopig gecertificeerd is.

Tabel 4: Aantal dierplaatsen / versus kosten

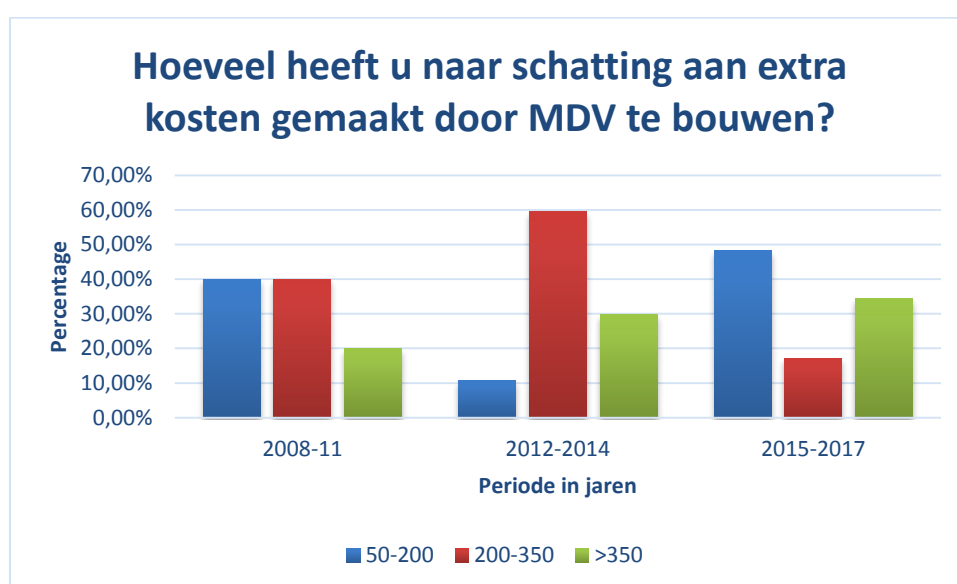
Uit bovenstaande tabel kan opgemaakt worden dat met name het aantal dierplaatsen tussen 2011 en 2013 boven de 150 meer dan 70% was bij MDV stallen. Dit is te verklaren door het verdwijnen van de melkquotering. Dit is in de periode 2014-2016 ook het geval maar minder extreem. Uit de uitslag van de enquête (bijlage 2) is te zien dat dit met name in de 2016 minder is geworden, omdat toen bekend was dat de melkveehouderij begrenst zou worden met fosfaatrechten naar verwachting.

Tabel 5: Praktijkcontrole versus beoordeling

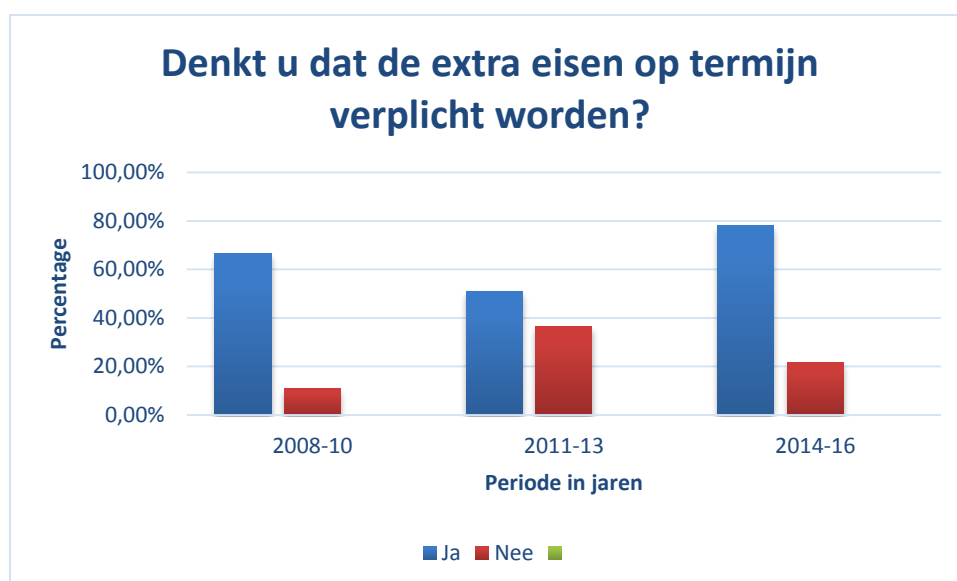
In bovenstaande tabel wordt de praktijkcontrole vergeleken met de periode in jaren. In dit geval geldt de praktijkcontrole voor alle instanties die controleren. Hieruit kan worden opgemaakt dat het percentage respondenten dat de controle met matig beoordeeld iedere periode gedaald is. Ook is in iedere periode meer dan 80% tevreden over de praktijkcontrole.

Tabel 6: Extra kosten per dierplaats versus periode in jaren

In de tabel hierboven kan opgemaakt worden dat in de eerste jaren van de MDV de kosten per koe plaats aanzienlijk goedkoper waren dan in de twee latere periodes. Duidelijk is dat het percentage bedrijven dat meer dan 350 euro per dierplaats heeft uitgegeven in de laatste periode het grootst is. Toch wordt met deze vergelijking de opmerking dat MDV steeds duurder wordt niet volkracht. Want in de middelste periode zijn de kosten ook een stuk hoger. Alleen is in de laatste periode het verschil per gebouwde stal groter.

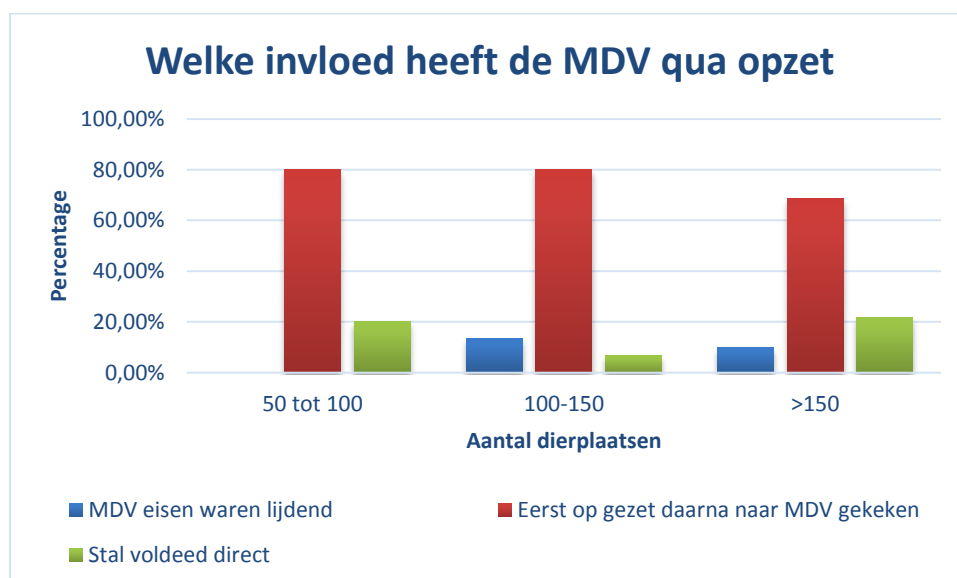
Tabel 7: Gedachte verplichting MDV versus periode in jaren

In bovenstaande tabel kan opgemaakt worden dat de meeste respondenten in de periode 2014-2016 denken dat MDV op termijn verplicht wordt. Dit is dus een opgaande lijn. De gedachte binnen de veehouderij veranderd dus gedurende de jaren. Dit komt waarschijnlijk mede doordat de welzijnseisen over het algemeen steeds strenger worden. De geïnterviewde adviseur dacht hier hetzelfde over.

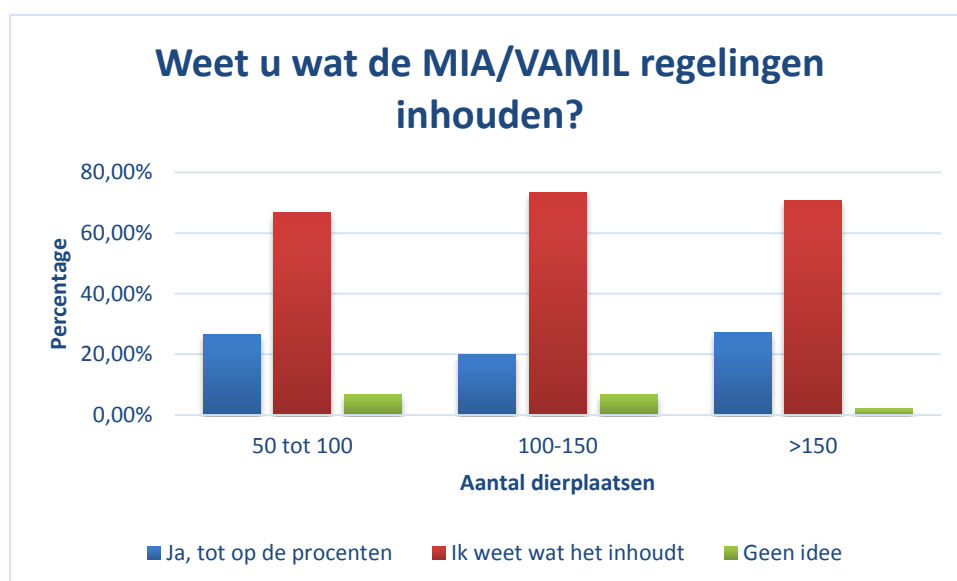
3.2 Aantal dierplaatsen

Tabel 8: Invloed MDV versus dierplaatsen

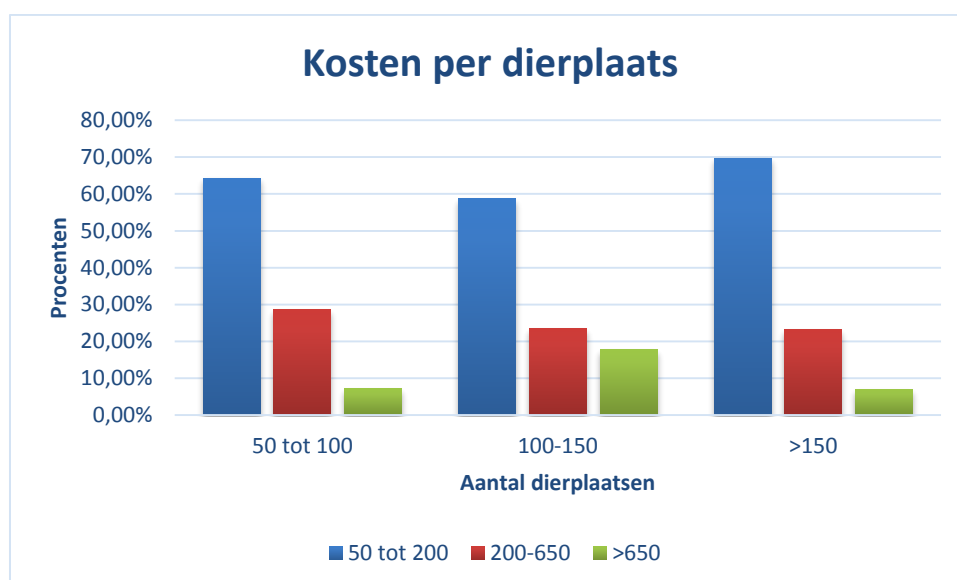
In deze tabel komt naar voren dat in welke grootte van stallen dan ook, van alle stallen meer dan 70% van de respondenten eerst de stal wordt opgezet en vervolgens pas naar MDV gekeken wordt. Daarnaast is bij stallen met meer dan 150 dierplaatsen het percentage waarbij de stal direct voldeed het grootst.

Tabel 9: Wat is MIA/VAMIL versus dierplaatsen

In deze tabel wordt vergeleken wat de kennis is van veehouders wat betreft de MIA/VAMIL regeling met daar tegenover het aantal dierplaatsen. Bij de veehouders die een stal gebouwd boven de 150 dieren geeft meer dan 20% aan dat ze het tot op het percentage nauwkeurig weten. Dit geeft aan dat deze veehouders zich er het meest in verdiept hebben. Het aandeel geen idee is overigens bij alle groottes laag tot nihil te noemen.

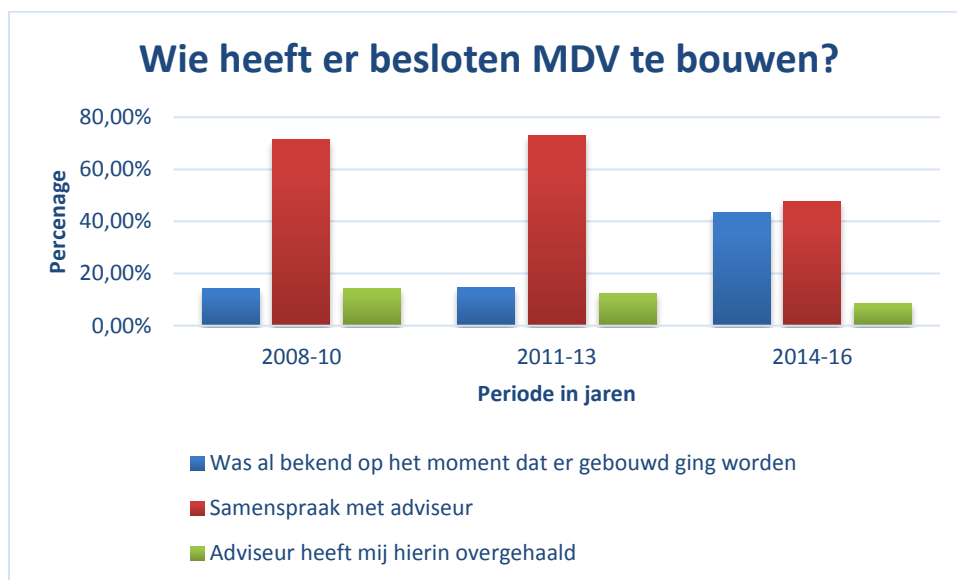
Tabel 10: Kosten per dierplaats versus dierplaatsen

Uit deze tabel kan worden opgemaakt dat hoe groter de stal hoe lager de kosten per dierplaats zijn. Nu is deze uitslag te verklaren doordat groter bouwen in 1 keer meestal goedkoper is, maar uit deze tabel komt dit toch nogmaals duidelijk naar voren.

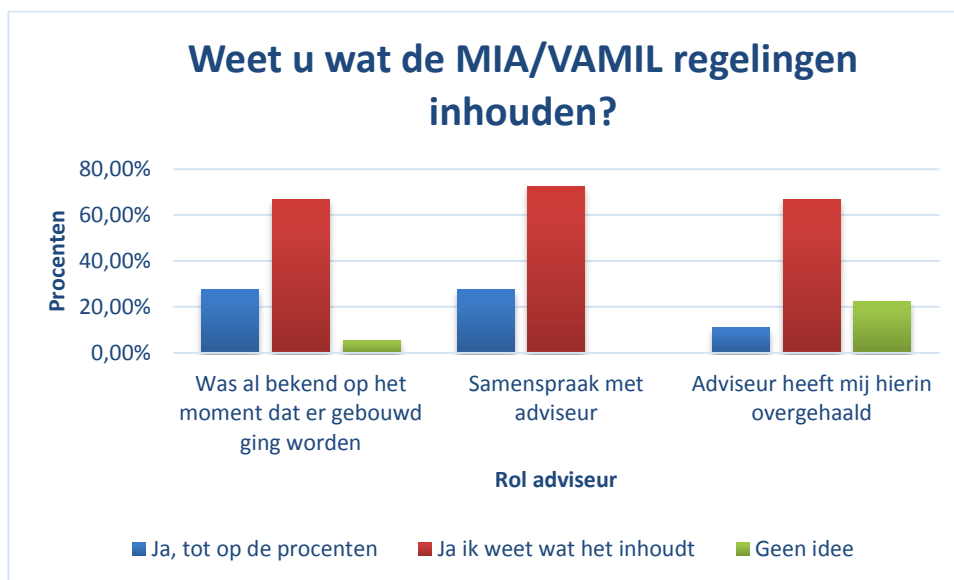
3.3 Rol adviseurs/certificeringsbedrijf

Tabel 11: Besluit MDV bouwen versus periode in jaren

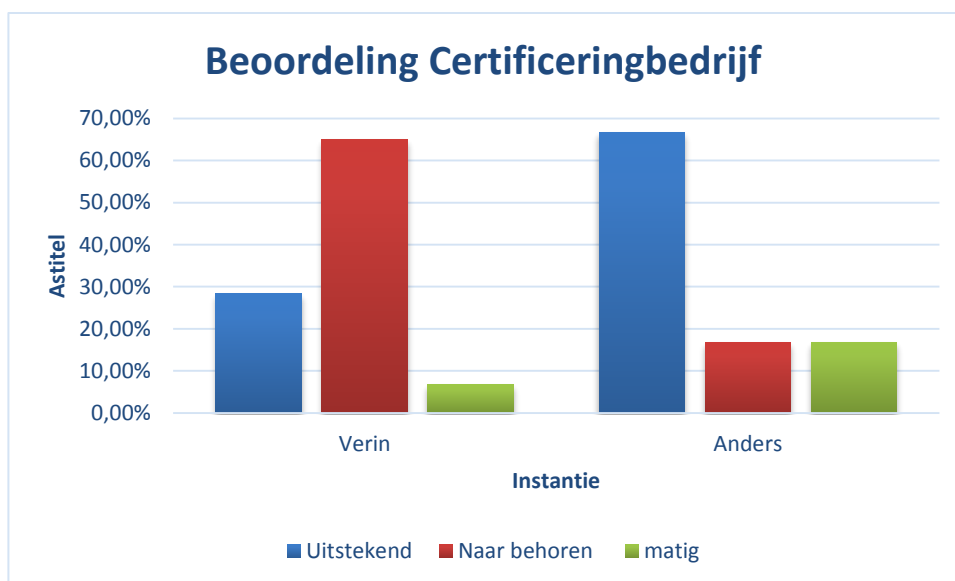
Uit bovenstaande tabel kan worden geconcludeerd dat de eerste twee periodes de samenspraak met adviseur duidelijk de belangrijkste rol had. Terwijl in de laatste periode meer als 40% voordat er plannen waren het al duidelijk was dat het MDV ging worden. Dus veehouders die vanaf 2014 een MDV certificaat aanvroegen waren er zeker dat er een MDV stal gebouwd ging worden.

Tabel 12: Kennis MIA/VAMIL versus rol adviseur

Deze vergelijking is vergezocht, maar doordat er een interessante uitslag uit voort vloeide is dit meegenomen. De kennis van veehouders vooraf wat de MIA/VAMIL regeling inhoudt staat tegenover de rol van adviseurs. Dit geeft aan dat wanneer de veehouders zelf al weten wat het inhoudt tot op het percentage of wat het inhoudt, dat zei het meestal van te voren al wisten of ze MDV gingen bouwen. Dit geeft dus weer dat wanneer de kennis er is bij veehouders dat ze dan ook al voor zichzelf weten of er MDV gebouwd gaat worden.

Tabel 13: Certificeringsbedrijf versus beoordeling

Deze combinatie van vragen is interessant omdat op deze manier bepaald kan worden welk bedrijf dat hier voor bevoegd is het beste bevalt. Nu is dit ingeperkt tot een vergelijking van twee, omdat Verin veruit de grootste was qua certificering. Meer dan 70% had Verin als certificeringsbedrijf. De andere bedrijven worden in de uitslag van de enquête weergegeven in bijlage 2. Bij Verin is het percentage dat de beoordeling is matig heeft ervaren het kleinst is.

4. Discussie

Dit hoofdstuk worden twee verdiepte onderwerpen in dit afstudeerwerkstuk bediscussieerd. Er werd gekeken of het van te voren opgesteld vooronderzoek goed is opgesteld zodat de resultaten leiden tot een passend advies en antwoord geven op de vooraf opgestelde hoofdvraag. De doelstelling was om de ervaringen van veehouders statistisch te onderzoeken, en van dat onderzoek een advies te kunnen geven aan veehouders die een MDV-stal willen bouwen.

4.1 Vooronderzoek

Het vooronderzoek was vooral geschreven in opdracht van Flynth, hierdoor miste de opbouw van dit vooronderzoek. Toch is het vooronderzoek na aanpassingen een goed opgezet onderzoek om hier om voort te borduren in het afstudeerwerkstuk. De hulp van de beoordelaars is al zeer positief ervaren, hierdoor is het vooronderzoek uiteindelijk meer in lijn met de opbouw vanuit het modulewerkboek, ook de deelvragen staan nu in verband met het uiteindelijk te beantwoorden hoofdvraag. De respons op de enquête bleek lastig. Vooral omdat dit een specifieke doelgroep is en niet alleen “de veehouder”. Toch is het respons procentueel gezien goed. De toetsing met SPSS zorgt voor een goede vergelijking uit uitslagen van de enquête. De literatuur ligt in lijn met de resultaten die in het vorige hoofdstuk zijn beschreven. Zo is het deelhoofdstuk uit de literatuur waarin een eerder onderzoek omtrent MDV in het kort is uitgelicht een nuttig deel uit het vooronderzoek voor discussie. Ook de vooraf opgestelde deelvragen staan in verband tot het uiteindelijk te beantwoorden hoofdvraag. Bijna alle deelvragen waren te beantwoorden nadat de vragen waren getoetst op verbanden. Alleen de vraag of de veehouders die een MDV-stal gebouwd hadden nogmaals gekozen zouden hebben voor een MDV-stal kwam in alle drie getoetste verbanden niet tot een significant verband. Toch is uitslag op deze vraag niet minder interessant.

Tabel 12: Uitslag afsluitende vraag enquête

Op deze eenzijdige vraag antwoord meer dan 80% van de respondenten dat de fiscale voordelen opwegen tegen de extra kosten. Dit antwoord kan door adviseurs gebruikt worden voor veehouders die voor de keuze staan om een MDV-stal te bouwen of regulier.

4.2 Discussie resultaten

De resultaten uit het vorige hoofdstuk zijn voldoende afgebakend door het vooronderzoek en een goed opgebouwde enquête. Dit gaven veel respondenten aan. Zo zijn er duidelijk waarneembare verschillen tussen de uitgevoerd enquête Folmer & Jansen in 2011 uit hoofdstuk 1.2.4 in dit afstudeerwerkstuk en deze resultaten. Er waren bij dat onderzoek wel meer respondenten maar de uitslag is nu onafhankelijk. Het onderzoek omtrent MDV destijds werd uitgevoerd in naam van SMK, deze organisatie is zoals eerder aangegeven de overkoepelende organisatie. Zo komt uit dit onderzoek dat MDV niet als een goed instrument wordt gezien om duurzaamheid te stimuleren maar door de fiscale mogelijkheden. Ook werd in dat onderzoek aangegeven dat bij meer dan 50% van de veehouders de adviseur de doorslaggevende rol was. Dit was in dit onderzoek alleen in 1 periode zo. In de eerste periode. Dat onderzoek was in 2011, dus dat klopt, maar het geeft duidelijk aan dat de veehouders er zelf ook bewust mee bezig zijn. Met name de veehouders die een grotere stal hebben gebouwd zijn zich vooral bewust van het MDV concept.

Doordat dit onderzoek goed is afgebakend kan er antwoord gegeven worden op de deelvragen.

5. Conclusie en aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek is om veehouders die voor de keuze staan om MDV te bouwen met argumenten en resultaten uit het verleden van een gepast advies te voorzien. Doordat resultaten en ervaringen uit het verleden gemeten zijn via een enquête kan er in dit hoofdstuk antwoord worden gegeven op deelvragen.

De beantwoording van de deelvragen zorgen ervoor dat de hoofdvraag beantwoord kan worden. In de conclusie worden de vraagstukken uit het onderzoek beantwoord en onderbouwd door de gemeten resultaten om er uiteindelijk aanbevelingen uit voort te schrijven.

5.1 Beantwoording deelvragen

- *Wat is de aanleiding van veehouders om een maatlatstal te bouwen in plaats van traditioneel?*

De aanleiding van veehouders zijn vooral de fiscale voordelen van de maatlat duurzame veehouderij. Het verbeterde welzijn wat hiermee gepaard gaat wordt maar voor 2% als motivatie aangegeven. Ook de adviseur speelt hierin een belangrijke rol, dit is afgenomen doordat veehouders zelf ook bewust zijn geworden van het concept maatlat duurzame veehouderij. Toch zijn bij 75% van de veehouders tijdens het tekenen van de nieuwe stal de maatlat duurzame veehouderij eisen niet direct leidend. Bij dit percentage veehouders wordt er pas na het opzetten van de tekening wat er nog aangepast moet worden om aan de gestelde eisen van het concept te voldoen.

- *In hoeverre zijn de fiscale voordelen bij het bouwen van een maatlat duurzame veehouderij stal bekend bij veehouders?*

De veehouders die een stal bouwen tot 100 boxen geven aan dat zij het tot op het percentage weten. Terwijl bij de groter gebouwde stallen dit percentage 10% lager is. Dit geeft aan in combinatie met de vraag wat de invloed van adviseurs is dat veehouders met groter gebouwde stallen meer aan hun overlaten. Zo ook de kennis van de fiscale voordelen.

- *Hoe ontwikkelen de eisen vanuit het SMK voor MDV richting de toekomst?*

Uit het vooronderzoek waarin de heer Bruins aangaf dat naar zijn mening het maatlat duurzame veehouderij concept op termijn verplicht ging worden, moest dit gepeild worden onder de veehouders. De heer Bruins gaf ook aan dat FrieslandCampina hier een grote rol in speelt. De vraag in de enquête of het verplicht gaat worden is vergeleken met verschillende periodes in jaren. Hieruit blijkt dat er in de periode 2008-2010 nog 60% dacht dat het verplicht gaat worden. In de periode 2014-2016 is dat al bijna 80%. Dit beeld past ook in de hele verduurzaming in het algemeen van de veehouderij.

- *Zijn er verschillen tussen het jaar van certificering in vergelijking met de extra kosten?*

Deze vraag is vergeleken met verschillende jaren en het dierenaantal waar voor gebouwd is. In vergelijking met gebouwde aantal dierplaatsen was het percentage tot 100 dierplaatsen die minder dan 200 euro per dierplaats uitgaf 60%. Terwijl dit bij stallen groter dan 150 dierplaatsen meer dan 70% is. Hierdoor blijkt dat het bij grotere stallen goedkoper is.

Zo blijkt dat in de periode 2008-2011 het percentage dat meer dan 350 euro per dierplaats extra uitgaf voor de maatlat duurzame veehouderij destijds 20% was. In de periode 2015-2017 is dit al 35%. Hieruit blijkt dus dat de maatlat duurzame veehouderij duurder is geworden.

- *Hoeveel procent van de veehouders uit de enquête zal nu het definitieve stalcertificaat is behaald nog steeds gekozen hebben voor een MDV-stal?*

Uit de eenzijdige vraag uit de enquête blijkt dat meer dan 80% van de respondenten nogmaals een maatlat duurzame veehouderij stal zou hebben gebouwd. Dit geeft aan in combinatie met de uitslag dat meer dan 80% tevreden is met de praktijkcontrole voor het certificaat het tevreden veehouders oplevert.

- *Wat is de invloed van adviseurs op de keuze om MDV te bouwen?*

De invloed is groot, al neemt deze invloed wel af. In de periode 2008-2010 deed 78% het nog in samenspraak met een adviseur of heeft hem hierin zelfs overgehaald. Terwijl dit in de periode 2014-2016 nog maar 55% is. De kennis van veehouders omtrent dit concept is sterk verbeterd met de jaren. Dit blijkt namelijk ook bij de kennis van de MIA/VAMIL regelingen die bij dit concept horen. Want de veehouders waarbij de adviseur ze overgehaald heeft om maatlat duurzame veehouderij te bouwen blijkt dat 20% geen idee heeft wat deze regelingen inhouden. Terwijl dit bij de veehouders die van te voren al wisten dat ze maatlat duurzame veehouderij gingen bouwen nog maar 3% is.

“Hoe kunnen ervaringen uit het verleden bij de bouw van maatlat duurzame veehouderij stallen ervoor zorgen dat het bij nieuw te bouwen stallen een potentieel succes wordt?”

5.2 Beantwoording hoofdvraag

“Hoe kunnen ervaringen uit het verleden bij de bouw van maatlat duurzame veehouderij stallen ervoor zorgen dat het bij nieuw te bouwen stallen een potentieel succes wordt?”

Veehouders die in het verleden een maatlat duurzame veehouderij stal hebben gebouwd zijn voor het grote deel tevreden, maar liefst 80% zou nogmaals een maatlat duurzame veehouderij stal bouwen. Groter gebouwde stallen zijn goedkoper per dierplaats, het gemiddelde is 200 tot 250 euro extra per dierplaats om aan de maatlat duurzame veehouderij eisen te voldoen. Er is geen certificeringsbedrijf waarvoor moet worden gekozen, hier is geen significant verschil waar te nemen. De kosten per dierplaats zijn de afgelopen jaren opgelopen, hierdoor is het concept minder interessant geworden. Het kan bij veehouders voor nieuw te bouwen maatlat duurzame veehouderij stallen interessant zijn om zich te verdiepen in de fiscale voordelen, de eisen die worden gesteld per onderdeel om het certificaat te behalen goed door te lezen en goed voorbereid zijn op de praktijkcontrole. De veehouders die zich goed voorbereiden geven ook een beter oordeel over het certificeringsbedrijf. Wil of kan de veehouder dit niet, dan is het advies om zich goed te laten adviseren door een adviseur die hierin gespecialiseerd is. Daarnaast denkt inmiddels bijna 80% van de veehouders die een maatlat duurzame veehouderij stal hebben gebouwd dat het op termijn verplicht gaat worden vanuit de zuivelondernemingen of door de belangenorganisaties van de veehouderij, dit betreft de Rabobank of LTO. Want op deze manier kan de verduurzaming van de veehouderij worden uitgedragen richting de consument. Dit is een extra argument om volgens het concept maatlat duurzame veehouderij te bouwen.

5.3 Conclusie

Een conclusie van dit onderzoek is dat dat grotere bedrijven de stal goedkoper per dierplaats hebben kunnen realiseren. Veehouders moeten zich verdiepen in de fiscale voordelen en de eisen die aan de maatlat duurzame veehouderij worden gesteld, of ze moeten een gespecialiseerde adviseur het gehele traject laten uitvoeren.

De kosten per dierplaats lopen op met de jaren, hierdoor is het advies om niet nog jaren te wachten, want de verwachting is dat de kosten alleen maar verder zullen oplopen. 80% van de veehouders maakt eerst de tekening van de te bouwen stal zoals ze het zouden willen en vervolgens gaan ze pas kijken wat er gedaan moet worden om aan de eisen van de maatlat duurzame veehouderij te voldoen. Daarnaast denkt 80% van de veehouders dat de maatlat duurzame veehouderij op termijn verplicht zou worden bij nieuw te bouwen stallen. Ook een gespecialiseerde adviseur die geïnterviewd is denkt dit.

De conclusie is dat wanneer veehouders zich goed laten inlichten door een gespecialiseerde adviseur of wanneer ze zichzelf er goed in verdiepen de kans op succes aanmerkelijk groter is. En omdat het grootste deel van de respondenten samen met de geïnterviewde adviseur denken dat het op termijn verplicht gaat worden bij nieuw te bouwen stallen is het interessant om nu te bouwen, omdat nu nog de fiscale voordelen van toepassing zijn.

5.4 Aanbevelingen

De belangrijkste aanbeveling is dat de veehouder die voor de keuze staan of ze de stal gaan bouwen volgens het maatlat duurzame veehouderij concept dat ze zich goed moeten voorbereiden. Ook duidelijk laten inlichten door een gespecialiseerde adviseur. Dus dit niet laten doen door een eigen voeradviseur want die is hierin niet gespecialiseerd. Op deze manier is de kans op succes aanzienlijk groter blijkt uit ervaring.

Daarnaast is het interessant om de stal te bouwen met veel dierplaatsen, op deze manier kunnen de extra kosten per dierplaats worden gedrukt blijkt uit ervaring.

Een veehouder die al van plan is een stal te bouwen, doe het dan nu nog volgens het maatlat duurzame veehouderij concept, omdat het op termijn wel eens verplicht kan gaan worden bij nieuw te bouwen stallen zonder de fiscale voordelen.

Een aanbeveling richting de stichting milieu keur is om de gestelde eisen niet verder aan te scherpen, want op die manier is het niet meer aantrekkelijk om nog maatlat duurzame veehouderij te bouwen. Want de kosten zijn al aanzienlijk gestegen per dierplaats gedurende de jaren.

Bibliografie

- (SMK), m. d. (sd). *maatlat duurzame veehouderij*. Opgeroepen op 2016, van <http://www.maatlatduurzameveehouderij.nl/31/home.html>
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff.
- Colenbrander, E. (2015). *MDV zo snel mogelijk vertrekken*. Opgehaald van Melkvee: <http://www.melkvee.nl/nieuws/1784/d66----039-mdv-zo-snel-mogelijk-verplichten--039-euobserver.com>. (2015). *Europa-nu*. Opgehaald van Europa-nu.nl: http://www.europa-nu.nl/id/vhk1gx1m8jst/duurzaam_gebruik_van_natuurlijke
- Folmer, J., & Jansssen, S. (2011). *MDV-onderzoek 2011*. Opgehaald van <http://www.maatlatduurzameveehouderij.nl/205/over-mdv/mdv-onderzoek-2011--praktijk-veelal-heel-tevreden-over-mdv.html>
- Fong, N. (2011). *Mineralen in de landbouw*. Heerlen: CBS.
- J. van Rixtel. (2017). *Info over online enquête maken*. Opgehaald van Website van Thesistools: <http://thesistools.com/>
- Jong, J. (2016). *Modulewerkboek Afstudeerwerkstuk 2016-2017*.
- Mirande, M., & Warenaar, E. (1997). *Scriptieproblemen*. Groningen: Wolters Noordhoff.
- N.B. (2010, januari 1). *Alles duurzaam*. Opgeroepen op maart 2, 2015, van http://www.allesduurzaam.nl/keurmerken/keurmerken_item/t/maatlat_duurzame_veehouderij
- Nelissen, Bekraoui, S., & Franssen, F. (2009). *Zien is geloven*. Maastricht: RenM Matrix.
- Noord, P. L. (2015). *NL Melkveehouderij*. Opgehaald van LTO.nl: <http://www.lot.nl/media/default.aspx/emma/org/10821097/110518+LTO+NL-melkveehouderij-def-webversie.pdf>
- Peet, v. d., & Meulen, v. d. (2015). *Aandeel integraal duurzame stallen blijft achter*. Wageningen: Wageningen UR.
- Peet, v. d., Veen, H. v., & Leeuwen, H. D. (2010). *Monitoring integraal duurzame stallen*. Wageningen: Livestock Research. Rapport 582.
- Plattelandpost. (2015). *Ontwikkeling mdv criteria melkgeiten en vleesvee*. Opgehaald van Plattelandpost: <http://www.plattelandspost.nl/7983/ontwikkeling-mdvcriteria-melkgeiten-en-vleesvee>

- Poelman, E. (2015). *Voortdurend op zoek naar duurzaamheid*. Opgehaald van Agro-food:
<http://www.agro-food.nl/duurzaamheid/voortdurend-op-zoek-naar-duurzaamheid>
- Rougoor, C., Well, E. v., & Lijster, E. d. (2013). *Bewegingen en trends binnen de landbouw ten aanzien van energie en klimaat*. Culemborg: CLM.
- RVO. (2015). *RVO*. Opgehaald van <http://www.rvo.nl/>: <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/rekenvoorbeelden-miavamil-uw-voordeel>
- Smits, J., & Edens, R. (2013). *Handleiding SPSS*. Pearson.
- SMK. (2015). *Maatlat duurzame veehouderij*. Opgeroepen op maart 2, 2015, van Maatlatduurzameveehouderij:
<http://www.maatlatduurzameveehouderij.nl/58/certificeren/overzicht-thema-s.html>
- Survey Monkey. (2015). Opgeroepen op 04 30, 2015, van surveymonkey.com:
<https://nl.surveymonkey.com/mp/sample-size/>

Bijlage 1: Indirect ontstaan van MDV

Duurzaamheid werd voor het eerst genoemd in een rapport uit 1987 van de wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling van de Verenigde Naties. De definitie luidde: "Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die tegemoetkomt aan de behoeften van het heden zonder de behoeftievoorziening van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen".

In 1992 werd er tijdens een VN-Conferentie in Rio de Janeiro voor het eerst internationale afspraken gemaakt voor duurzame ontwikkeling. Het bijbehorende actieprogramma werd Agenda 21 genoemd. Tijdens de wereldtop in 2002 lukt het niet om nieuwe bindende afspraken te maken over duurzaamheid. Tijdens de klimaatconferentie in Parijs in 2015 hopen ze dat ze de oude afspraken die in 2020 aflopen te vervangen voor nieuwe afspraken. (euobserver.com, 2015)

Na de internationale aandacht voor duurzaamheid sprak de EU zich voor het eerst hierover uit in het Verdrag betreffende de Europese Unie uit 1993, waar het als doelstelling van de nieuwe Unie werd opgenomen. Een volgende belangrijke stap werd gezet tijdens de Europese Raad in Göteborg van 2001. Daar sprak de Raad over een langetermijnstrategie om beleidslijnen voor duurzame economische, maatschappelijke en milieuontwikkelingen meer op elkaar aan te laten sluiten.

In datzelfde jaar presenteerde de Europese Commissie (EC) het Zesde Milieu Actie Programma 2001-2010, dat verlengd werd tot juni 2012. Het duurzame gebruik van natuurlijke hulpbronnen speelde hierin een belangrijke rol. In de eindbeoordeling van dit programma wordt gewezen op bepaalde tekortkomingen, bijvoorbeeld op trends die te weinig rekening houden met duurzaamheid.

Het meest recente programma is het Zevende Milieuactieprogramma, dat voor de periode 2012-2020 geldt. In november 2012 presenteerde de Europese Commissie het programma onder de titel van 'Goed leven, binnen de grenzen van onze planeet'. Het Europees Parlement en de Raad hebben het in oktober en november 2013 goedgekeurd. Het Milieuactieprogramma richt zich op een aantal specifieke onderwerpen:

- *Klimaatverandering*
- *Duurzame ontwikkeling*
- *Beheer van afvalstoffen*
- *Luchtverontreiniging*
- *Waterbeheer en –bescherming*
- *Natuurbescherming en biodiversiteit*
- *Bodembescherming*
- *Geluidshinder*

Tot 7 juni 2011 waren er de vaste commissies voor Verkeer en Waterstaat en voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu / Wonen, Wijken en Integratie (VROM/WWI). Hierna is de Eerste Kamercommissie voor Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening (IMRO) er gekomen.

Deze vaste commissie houdt zich in de Eerste kamer bezig met de schriftelijke voorbereiding van wetsvoorstellen op het gebied van infrastructuur, milieu en ruimtelijke ordening.

Voor de Nederlandse veehouderij is er een regeling getroffen om nieuwe agrarische bedrijven te stimuleren duurzamere stallen te bouwen.

De maatlat duurzame veehouderij (MDV) is een landelijke regeling die veehouders stimuleert om duurzamere stallen te bouwen met meer comfort voor de dieren, minder uitstoot van ammoniak, minder energieverbruik en daartegenover staan economische voordelen.

Er zijn dus geen regionale verschillen omtrent maatlat duurzame veehouderij. Deze regeling is er gekomen door partijen die zijn gekozen door de Nederlandse bevolking, deze partijen streven een diervriendelijkere en duurzamere sector na. Omdat de staat boeren niet kan dwingen om dit soort stallen te bouwen werd de MDV in het leven geroepen. Tussen 2007 en 2013 zijn in Nederland meer dan 3000 stallen gebouwd met de MDV. Na 2013 zijn er nog meer dan 900 stallen in behandeling, hiervan is op dit moment al een gedeelte gebouwd.

De volgende negen partijen ondertekenden op 19 mei 2009 de Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij (UDV) en vormen het samenwerkingsverband UDV.

Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV)

- *Dierenbescherming*
- *Interprovinciaal overleg*
- *LTO (Land en Tuinbouw Organisatie) Nederland*
- *Ministerie van Economische zaken*
- *Natuur & Milieu*
- *Nevedi (Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie)*
- *Nederlandse Zuivel organisatie (NVO)*
- *Rabobank*

Vanaf 2011 is daar Groen Kennisnet aan toegevoegd. Iedere partij brengt zijn eigen specifieke vakbekwaamheid. Samen werken zij aan een duurzamere leef- en werkomgeving gevormd door kennis uit eigen sector. Vanuit Nederland werd er gezocht naar een systeem zodat de veehouderij ook duurzaam werd, om zo ook aan het nieuwe milieuactie-programma te voldoen. Omdat ze de veehouders niet konden dwingen om alle stallen te veranderen, zijn ze in samenwerking met bedrijven uit de sector een systeem gaan bedenken om de veehouderij toch te verduurzamen. Vanuit deze vraag is vervolgens in samenwerking een plan opgesteld. Hier is uiteindelijk de “maatlat duurzame veehouderij” uit voort gevloeid in 2007. Het uiteindelijke doel hiervan was om veehouders bewuster te maken van hun rol in het milieu. Daarnaast neemt het dierenwelzijn verder toe met daarmee ook de diergezondheid. Hieronder staan de belangrijkste punten van de ontwikkeling van de MDV, vanaf 2007 (begin MDV) tot nu toe.

Thema's

- 2007 *ammoniakemissie en dierenwelzijn*
- 2009 *diergezondheid en (directe) energie*
- 2011 *fijnstof en bedrijf & omgeving*

Ontwikkeling MDV

- 2007 *pluimvee en varkens*
- 2008 *melkvee*
- 2010 *kweekvis (MDA)*
- 2010 *vleeskalveren*
- 2011 *kalkoenen, eenden en konijnen*
- 2013 *melkgeiten en vleesvee Regelingen*

Regelingen

- 2007 *MIA en Vamil*
- 2010 *Regeling groenprojecten (melkvee)*

Bijlage 2 Resultaten enquête

In welk jaar is de voorlopige certificering goedgekeurd?

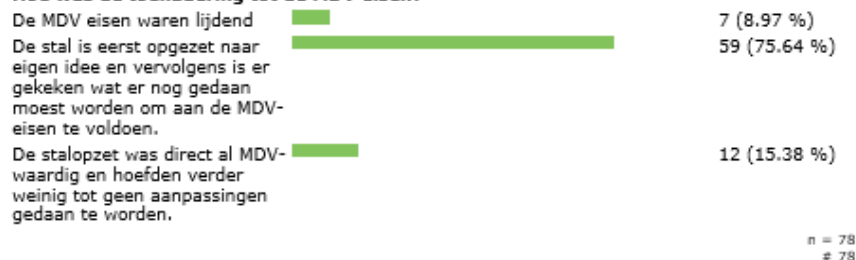
Uit hoeveel dierplaatsen bestaat de MDV stal?

Was/Is het een certificering met of zonder weidegang?

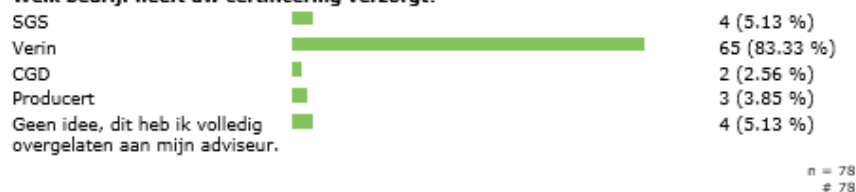
Hoe was de toenadering tot de MDV eisen?

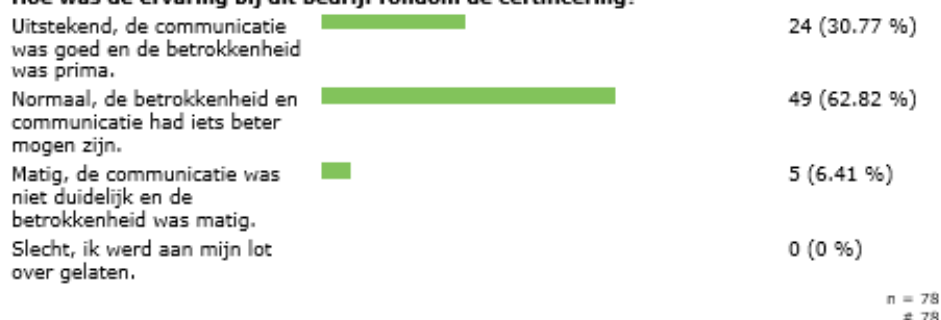
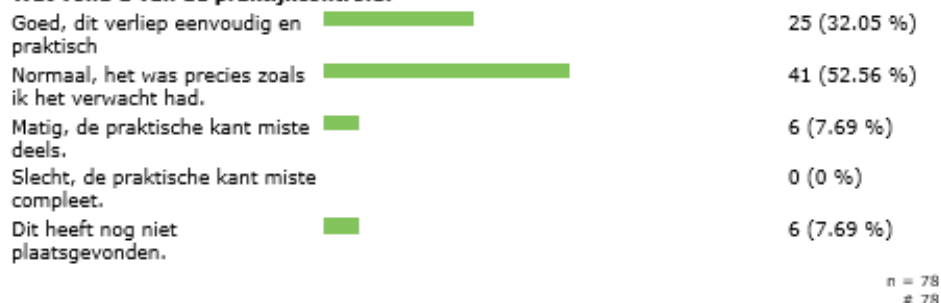
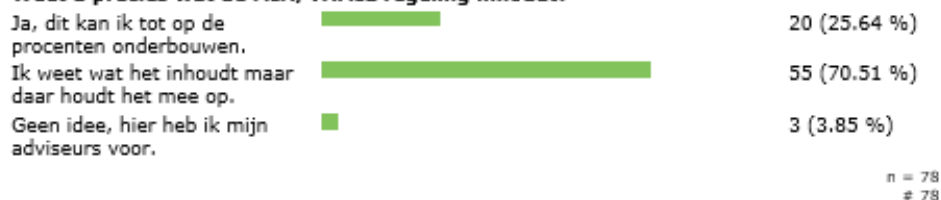

Wie heeft er besloten om de stal MDV te bouwen?

Welk bedrijf heeft uw certificering verzorgd?

Hoe was de ervaring bij dit bedrijf rondom de certificering?**In welk jaar is/wordt de stal definitief gecertificeerd?****Wat vond u van de praktijkcontrole?****Weet u precies wat de MIA/VAMIL regeling inhoudt?****Hadden uw reguliere erfbetreiders invloed op de keuze om MDV te bouwen?**

Hoeveel heeft u naar schatting aan extra kosten gemaakt door MDV te bouwen...

<€50		5 (6.41 %)
<€100		7 (8.97 %)
<€150		10 (12.82 %)
<€200		11 (14.1 %)
<€250		18 (23.08 %)
<€300		5 (6.41 %)
<€350		4 (5.13 %)
<€400		6 (7.69 %)
<€450		2 (2.56 %)
<€500		5 (6.41 %)
<€550		1 (1.28 %)
<€600		0 (0 %)
>€650		3 (3.85 %)
Niets		1 (1.28 %)

n = 78
78

Had u met de ervaring van nu nogmaals deze vloer gekozen?

Ja		51 (65.38 %)
Nee		24 (30.77 %)
Geen idee, dit moet nog blijken.		3 (3.85 %)

n = 78
78

Hoe was de begeleiding van adviseurs tijdens de MDV procedure?

Uitstekend, het verliep vlekkeloos.		8 (10.26 %)
Goed, de begeleiding verliep naar behoren.		63 (80.77 %)
Matig, de begeleiding hield niet over al was het resultaat wel goed.		7 (8.97 %)
Slecht, het verliep niet goed en het resultaat was dat het niet goedgekeurd werd.		0 (0 %)

n = 78
78

Had u met de ervaring van nu, nogmaals een MDV stal gebouwd?

Ja, het betere welzijn weegt op tegen de extra kosten.		6 (7.69 %)
Ja, de fiscale voordelen wegen op tegen de extra kosten.		63 (80.77 %)
Nee, de fiscale mogelijkheden wegen niet op tegen de extra kosten.		2 (2.56 %)
Nee, als ik had geweten dat het zoveel administratieve lasten met zich meebracht was ik er nooit aan begonnen.		2 (2.56 %)
Goede vraag, hier heb ik nog geen antwoord op.		5 (6.41 %)

n = 78
78

Denkt u dat de extra eisen waar u nu aan gaat voldoen, verplicht worden op ...

Ja		52 (66.67 %)
Nee		26 (33.33 %)

n = 78
78

In het algemeen vind ik de MDV....

Een uitstekend systeem om duurzaamheid te vergroten binnen de veehouderij		13 (16.67 %)
Dankzij de fiscale mogelijkheden aantrekkelijk.		58 (74.36 %)
Een te ver doorgeslagen systeem om duurzaamheid binnen de veehouderij te vergroten.		7 (8.97 %)

— — —

Bijlage 3 Significantie

P-waarde	Omschrijving	Resultaat
Kleiner dan 0,05	Significant waardoor er een verband is tussen de vragen	S
Tussen de 0,05-0,10	Trend er is net geen verband gevonden	Trend
Groter dan 0,10	Niet Significant wat betekend dat er geen enkel verband aanwezig is	N.S

Vraag	Vergelijking	P-waarde	Resultaat
In welk jaar is de voorlopige certificering goedgekeurd			
	Uit hoeveel dierplaatsen met/zonder weidegang	0,01	S
	wie heeft er besloten	0,49	N.S.
	Wat vond u van praktijkcontrole	0,01	S
	Wat waren de extra kosten	0,01	S
	Ervaring van nu nogmaals MDV stal gebouwd?	0,58	N.S.
	Extra eisen verplicht worden	0,09	T
	Algemeen vind ik MDV..	0,22	N.S.
Uit hoeveel dierplaatsen is stal			
	met/zonder weidegang	0,72	N.S.
	toenadering	0,06	T
	wie heeft er besloten	0,01	S
	Ervaring van certificering	0,11	N.S.
	Weet u wat mia vamil regeling inhoudt?	0,06	T
	Extra kosten per plaats	0,09	T
	Hoe was de begeleiding	0,35	N.S.
	Ervaring van nu	0,313	N.S.
	Algemeen vind ik mdv	0,338	N.S.
Wie heeft er besloten mdv te bouwen			
	Welk jaar definitief gecertificeerd	0,03	S
	Weet u wat het inhoudt	0,02	S
	extra kosten per koeplaats	0,24	N.S.
	Hoe was de begeleiding van adviseurs	0,2	N.S.
	algemeen vind ik mdv	0,27	N.S.
Welk bedrijf heeft verzorgd			
	Wat was de ervaring hierbij	0,01	S
Welk jaar definitief goedgekeurd			
	Extra kosten	0,01	S
	Had u nogmaals mdv stal gebouwd	0,26	N.S.
Hoe was begeleiding van adviseurs			
	wie heeft er besloten	0,8	N.S.
	toenadering	0,35	N.S.

Bijlage 4 Gesprek met de heer Bruins

Op 9 maart 2017 heb ik een verdiepend gesprek gevoerd met de heer Geert Bruins. De heer Bruins is subsidieadviseur namens Flynth. Hij werkt vanuit de hoofdvestiging Arnhem. Hij heeft al meer dan twintig jaar ervaring omtrent subsidies. Tijdens het opstellen van dit vooronderzoek heb ik hem meerdere malen gesproken. Dit was ook de reden om met hem een verdiepend gesprek te voeren. Tijdens dit gesprek is gevraagd naar zijn visie en wat zijn gedachte is voor de toekomst omtrent de maatlat duurzame veehouderij

Visie

De heer Bruins gaf aan dat hij de maatlat duurzame veehouderij een goed initiatief vindt. De voordelen die dit concept met zich mee brengen zijn een goede motivatie om een stal duurzaam te bouwen. Uiteindelijk betaald dit zich ook terug bij de koeien. Tijdens het ontstaan van dit concept was de heer Bruins ook actief betrokken. Hij gaf aan dat de praktijk destijds geboden was. Verder gaf de heer Bruins aan dat het niet duidelijk is bij RVO (rijksdienst voor ondernemend Nederland) hoe het ingediend moet worden en hier hebben veehouders ook vaak moeite mee. Want de discussie leeft of het gaat om voortbrengingskosten of op factuurdatum. Op dit moment loopt hier een kort geding over omdat bij 1 veehouder de aanvraag hierdoor is afgekeurd. De uitspraak hierin is van groot belang in de toekomst. Tot die tijd wordt aangeraden om het op voortbrengingskosten in te dienen. Het voordeel hiervan is dat je niet afhankelijk bent van de factuurdatum. Verder vind de heer Bruins dat de eisen voor een certificering te ver zijn doorgeslagen in de loop der jaren. Want voor veehouders is het heel lastig om aan sommige eisen te voldoen. Hierdoor loopt men het risico dat minder veehouders het gaan doen. Daarnaast hoort de heer Bruins vaak als argument dat de veehouder het niet wil omdat er toch niet veel winst wordt gemaakt. Maar dit is een slecht argument zeker omdat je over drie jaren kunt middelen. Daarnaast kun je er ook voor zorgen dat je nog meer verlies maakt. Hierdoor heb je recht op extra toeslagen wat ook weer aantrekkelijk is.

Toekomst

De heer Bruins is pessimistisch over de toekomst van de maatlat duurzame veehouderij. Want de eisen worden steeds strenger en de SMK heeft steeds minder praktijk kennis waardoor de eisen niet meer in de praktijk toepasbaar zijn. Daarnaast is de controle nu eenmalig en hierdoor hoeft de stal naar verloop van tijd niet meer exact aan alle punten te voldoen. Maar de NVWA wil de controle overnemen in plaats van een particuliere instantie. Hierdoor zou de NVWA de controles samen kunnen uitvoeren met de reguliere bedrijfscontroles. Dit kan voor grote problemen zorgen. Daarnaast kan het in de toekomst ook zijn dat dit concept verplicht gaat worden voor iedere nieuwe stal. Op dat moment vervalt het hele systeem met MIA/VAMIL. Ook omdat FrieslandCampina er ook over heeft gepraat om dit verplicht te stellen voor alle leden bij nieuwbouw.